

รายการอ้างอิง

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

เอกสารกระทรวงนครบาล

- หจช. ร. 5 น. 2/61. ประกาศและพระราชบัญญัติ, เรื่องข้อบังคับห้ามกลืนหมันที่เกิดจากปุ๋ยรดผัก (5 มีนาคม 118-25 กันยายน 119).
- หจช. ร. 5 น. 3.2 ก/12. ราชการหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพฯ, ชาญบุรี, ราชการทั่วไป, เรื่องมีตราให้ผู้ว่าราชการเมืองออกตรวจท้องที่ ศก 121 (13 กุมภาพันธ์ 120-7 กุมภาพันธ์ 121).
- หจช. ร. 5 น. 5.1/2. กรมสุขาภิบาล, ราชการทั่วไป, เรื่องวิธีการจัดการในกรมสุขาภิบาล (21 พฤษภาคม-18 กุมภาพันธ์ 116).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/1. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องความเห็นที่จะจัดการกรมกองตระเวน (ร.ศ. 107).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/46. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องคอเรศปอนเคนซ์ เรื่องพระยาโชฎีกะราชเสฐีมีหนังสือมาว่า พวกจีนเท่าแก่ศาลเจ้าเก่า ขอพระบรมราชานุญาตแห่เจ้า ในวันที่ 27 ตุลาคม 111 และขอจุดดอกไม้เพลิงแลประทัดเหล็กด้วย (9-23 ตุลาคม 111).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/133. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องบัญชีรายสิ่งของในหีบกำปั่นเหล็ก (12-25 กรกฎาคม 116).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/135. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องสาวตรีแขวงนำตัวนายพุมาส่ง สงสัยว่าจะเป็นคนร้าย (17-19 กรกฎาคม 116).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/138. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องหมื่นสกลมรคายื่นรายงานผู้ร้ายลอบเอาปืนยิง ลอบฟัน ขว้างปาคนโดยสาร คนตรวจรกราง มีบาทแผลรวม 6 ราย (29 สิงหาคม 116).
- หจช. ร. 5 น. 8.1/142. กรมกองตระเวน, ราชการทั่วไป, เรื่องพลตระเวนห้ามไม่ให้นายอากรตำบลบางรัก ตำบลบ้านทวย มีงัว ละครที่บ่อน (15 ตุลาคม 116-22 กันยายน 118).
- หจช. ร. 5 น. 8.6/3. กรมกองตระเวน, รายงานต่าง ๆ, เรื่องรายงานกรมกองตระเวน รวมทั้งแผนกชั้นใน ชั้นนอก และแผนกรักษาการทางรถไฟประจำปรีดณ โกสินทร์ศก 117 (ร.ศ. 112-118).
- หจช. ร. 5 น. 10/15. การจดทะเบียน, เรื่องโคมไฟฟ้าตามตำแหน่งต่าง ๆ ในพระบรมมหาราชวังและวังสวนดุสิต (20 มีนาคม 125).
- หจช. ร. 5 น. 20/2. สโมสร สมาคม, เรื่องสโมสรบรรเทิงทัศนาศนา (1-12 ธันวาคม 116).
- หจช. ร. 5 น. 20/3. สโมสร สมาคม, เรื่องบางกอกกันคลับ (Bangkok Gun Club) ขออนุญาตปลูกศาลาที่ตำบลสะพานมรณามแข่งม้าเก่า (9 มกราคม 116-10 มิถุนายน 117).

- หจช. ร. 5 น. 20/10. สโมสร สมาคม, เรื่องรอยัลบางกอกสปอร์ตคลับ (Royal Bangkok Sport Club) ขอดังสนามแข่งม้า (22 มีนาคม 119-6 พฤศจิกายน 127).
- หจช. ร. 5 น. 20/13. สโมสร สมาคม, เรื่องหลวงสรรพการหิรัญกิจขอดังสโมสรสำหรับชาติไทย (2-16 กันยายน 121).
- หจช. ร. 6 น. 7.4/2. กรมสุขาภิบาล, กองการประปา, เรื่องประปา แลความเห็นเรื่องพระราชบัญญัติ เก็บภาษีที่ดิน (21 ตุลาคม 2453-20 กุมภาพันธ์ 2459).
- หจช. ร. 6 น. 7.4/7. กรมสุขาภิบาล, กองการประปา, เรื่องข้อบังคับสำหรับการชำน้ประปา (2457).
- หจช. ร. 6 น. 7.4/8. กรมสุขาภิบาล, กองการประปา, เรื่องรายงานการประปา (2457).
- หจช. ร. 6 น. 7.4/9. กรมสุขาภิบาล, กองการประปา, เรื่องยอดงบประมาณแผนกประปา พ.ศ. 2459 และ 58 (เมษายน 2458-2459).
- หจช. ร. 6 น. 7.6/39. กรมสุขาภิบาล, การไฟฟ้า, เรื่องใบอนุญาตขีเทียบยอดรายรับรายจ่าย (12 กันยายน-7 พฤศจิกายน 2459).
- หจช. ร. 6 น. 7.6/40. กรมสุขาภิบาล, การไฟฟ้า, เรื่องเจ้าพระยามราชส่งบัญชีรับจ่าย โรงไฟฟ้าสามเสน (21 พฤศจิกายน 2459-21 สิงหาคม 2468).
- หจช. ร. 6 น. 7.8/1. กรมสุขาภิบาล, กำแพงพระนคร, เรื่องรื้อกำแพงพระนครริมถนนมหาธาตุ ตำบลท่าเตียน (15 มีนาคม 2454-9 สิงหาคม 2456)
- หจช. ร. 6 น. 7.8/3. กรมสุขาภิบาล, กำแพงพระนคร, เรื่องรื้อประตูกำแพงพระนครริมถนนจักรเพชร ดันทางกรมไปรษณีย์โทรเลข (9 กันยายน 2455)
- หจช. ร. 6 น. 7.8/6. กรมสุขาภิบาล, กำแพงพระนคร, เรื่องสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงษ์ ขอพระบรมราชานุญาตรื้อกำแพงพระนครฝั่งใต้ถนนเขาวราช (13-16 พฤศจิกายน 2456)
- หจช. ร. 6 น. 7.8/11. กรมสุขาภิบาล, กำแพงพระนคร, เรื่องนายห้องบิกริมขออนุญาตรื้อกำแพงหน้าวังกรมหลวงพิชิตให้นายโดัด (17 มิถุนายน-6 กรกฎาคม 2459)
- หจช. ร. 6 น. 8.1/9. กรมทะเบียนกลาง, ราชการทั่วไป, เรื่องกรมพระนครบาลออกใบบริสุทธิให้แก่ข้าราชการที่ออกไป (1 กุมภาพันธ์ 2461-4 พฤศจิกายน 2469).
- หจช. ร. 6 น. 8.2/3. กรมทะเบียนกลาง, ปักปันท้องที่, เรื่องเปลี่ยนแปลงแบ่งเขตตำบลหมู่บ้านทะเบียนท้องที่ (18-20 ตุลาคม 2459).
- หจช. ร. 6 น. 8.2/4. กรมทะเบียนกลาง, ปักปันท้องที่, เรื่องเปลี่ยนแปลงแบ่งเขตตำบลหมู่บ้านทะเบียนท้องที่ (25 มิถุนายน-20 กรกฎาคม 2460).
- หจช. ร. 6 น. 8.4/1. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องบัญชีรายชื่อเจ้าของรถยนต์ (มีนาคม 2454).
- หจช. ร. 6 น. 8.4/2. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องการเก็บภาษีรถต่าง ๆ (14 สิงหาคม 2455).
- หจช. ร. 6 น. 8.4/6. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องกฎเสนาบดีกำหนดการใช้แสงโคมไฟรถยนต์ (15 มิถุนายน 2460).

- หจช. ร. 6 น. 8.4/7. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องการใช้โฉมรถยนต์ (1-18 กันยายน 2460).
- หจช. ร. 6 น. 8.4/11. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องใบอนุญาตรถยนต์รับจ้างบรรทุกทุกคนโดยสาร
ในกรุงเทพฯ (2468).
- หจช. ร. 6 น. 8.4/12. กรมทะเบียนกลาง, ทะเบียนรถยนต์, เรื่องปกิณณกะคดีในการใช้รถยนต์ (ม.ท.).

เอกสารกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

- หจช. ร. 5 ค. 10/1. กรมกระสาปน์สิทธิการ, เรื่องเงินเบี้ยทองแดง และเงินเหรียญนอก (4 มีนาคม 109-
29 สิงหาคม 111).
- หจช. ร. 5 ค. 10/2. กรมกระสาปน์สิทธิการ, เรื่องเบ็ดเตล็ดกรมกระสาปน์สิทธิการ (29 เมษายน 112-
21 เมษายน 118).
- หจช. ร. 5 ค. 11/1. กรมธนบัตร, เรื่องธนบัตร (6-13 มิถุนายน 117).
- หจช. ร. 5 ค. 11/7. กรมธนบัตร, เรื่องจับผู้ทำธนบัตรปลอมกับรางวัลผู้จับ แลทำลายธนบัตรปลอม
(19 พฤศจิกายน 122-5 สิงหาคม 129).
- หจช. ร. 5 ค. 11/8. กรมธนบัตร, เรื่องกรมหมื่นพงษาภักดิ์นายเพ่งทำธนบัตรปลอม (20 พฤศจิกายน
122-13 มิถุนายน 127).
- หจช. ร. 5 ค. 11/10. กรมธนบัตร, เรื่องซื้อสต็อกแลกคอนโซล (20 ธันวาคม 124-3 กันยายน 126).

เอกสารกระทรวงโยธาธิการ

- หจช. ร. 5 ยช. 1/4. เบ็ดเสร็จกระทรวงโยธาธิการ, เรื่องการรักษาความสะอาดแห่งสิ่งโสโครกและ
สิ่งทิ้งกรุงรัง (22 สิงหาคม-24 กันยายน 115).
- หจช. ร. 5 ยช. 1/6. เบ็ดเสร็จกระทรวงโยธาธิการ, เรื่องรายงานกระทรวงโยธา อ่านในที่ประชุม
เสนาบดี เรื่องโทรเลข รถไฟ กรมเจ้าท่า ตัดถนน (8 สิงหาคม 115-20 สิงหาคม 117).
- หจช. ร. 5 ยช. 8.2/8. การซ่อมสร้าง (อนุสาวรีย์), เรื่องพระบรมรูปทรงม้า (5 ธันวาคม 126-14
กันยายน 129).
- หจช. ร. 5 ยช. 8.3/4. การซ่อมสร้าง (อาคาร), เรื่องตึกหน้าวัดราชบูรณะ (2 กุมภาพันธ์ 112-20
สิงหาคม 120).
- หจช. ร. 5 ยช. 8.4/3. การซ่อมสร้าง (บ่อบำบัดน้ำเสีย), เรื่องตัดบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อเป็นการบำรุงถนน
ให้เรียบร้อย (24 กุมภาพันธ์ 112-19 เมษายน 113).
- หจช. ร. 5 ยช. 8.4/4. การซ่อมสร้าง (บ่อบำบัดน้ำเสีย), เรื่องรื้อบ่อบำบัดน้ำเสีย ตัดถนนแปดตำรวจ
(23 เมษายน 114).
- หจช. ร. 5 ยช. 8.4/5. การซ่อมสร้าง (บ่อบำบัดน้ำเสีย), เรื่องรื้อกำแพงเมือง (26 ตุลาคม-6 กรกฎาคม 114).

- หจช. ร. 5 ยธ. 8.4/6. การซ่อมสร้าง (ป้อมและกำแพง), เรื่องการรื้อกำแพงรอบพระนครหน้าวัดราชบูรณะ (28 กุมภาพันธ์-19 มีนาคม 115).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/1. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องการตัดถนนต่าง ๆ (27 มีนาคม 108-25 เมษายน 111).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/3. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนยาวราช (27 มีนาคม 111-9 กรกฎาคม 119).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/8. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องราษฎรร้องทุกข์เรื่องที่ถูกตัดถนน และร่างพระราชกำหนดว่าด้วยการจัดที่ทำถนน (26 กุมภาพันธ์ 113-30 พฤษภาคม 114).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/10. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องราษฎรคำบสสระประทุมฯ ร้องว่ากรรมรถไฟพุนดินทางเดินเดิมเสีย และเรื่องจะทำถนนให้ใหม่ (21 สิงหาคม 114).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/25. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องพวกมิชชันนารีอเมริกัน ขออนุญาตทำสะพานข้ามคลองหลวงสาร (12-21 มีนาคม 115).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/29. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องซ่อมถนนในตรอกพระยาอิศรานุภาพ (5 มิถุนายน 116).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/34. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องอุปทูตญี่ปุ่นขอให้ซ่อมถนน (25 กันยายน 117-7 เมษายน 118).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/39. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องถนนและสะพานหมู่สามเสน หรือสวนดุสิต (26 เมษายน-22 พฤศจิกายน 118).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/41. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องสร้างถนนราชดำเนินนอก แลประกาศสร้างถนนเทวียุทธศาสตร์ แลตัดถนนเข้าสาร (4 กรกฎาคม 118-1 เมษายน 122).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/44. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องพระราชหัตถ์ทรงพระรำพึงถึงการทำถนนนอกพระนครข้างเหนือ ซึ่งทำไว้แต่เดิมบ้าง ทำขึ้นใหม่บ้าง (4 ธันวาคม 118).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/46. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องเจ้าพระยาสุรศักดิ์ขอพระบรมราชานุญาตตัดถนนแยกจากถนนสีลม และถนนเจริญกรุง (6 ธันวาคม-29 มกราคม 118).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/48. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องจีนฮักหึงขอขุดซ่อมคลองวัดยานนาวา (17 กุมภาพันธ์ 118-18 กันยายน 120).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/49. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องจะจัดถนนพฤฒิบาศไปบรรจบถนนดวงตะวันนอก (24 กุมภาพันธ์ 118-25 พฤษภาคม 119).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/85. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องมองซิเออเดอลา มโยเดีย ตรวจสอบการทำถนน ท่อน้ำ แลวิธีถ่ายเทน้ำโสโครกในกรุงเทพฯ (21 ตุลาคม 121-26 มีนาคม 125).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/89. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องขยายถนนประตูสำราญราษฎร์ (8 มีนาคม 120-8 มิถุนายน 121).
- หจช. ร. 5 ยธ. 9/89. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องพระยาสิทธิราชรองเมืองขออนุญาตตัดถนนหลังเสด็จนครรถไฟนครราชสีมา ชื่อถนนรอมเมือง (12 มกราคม 121-1 เมษายน 123).

- หจช. ร. 5 ขธ. 9/94. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องทำถนนเดินเท้า และเรื่องเข้าของที่ดินคิดจะทำตึก
ในที่เพลิงไหม้เป็นแบบต่าง ๆ กัน (28 ธันวาคม 122-30 มกราคม 125).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/96. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องจะตัดถนนตั้งแต่ถนนคอเสื้อไปบรรจบถนนสนาม
กระบือ ไปประทุมวัน แลเรื่องตัดถนนประแจจีนไปบรรจบถนนราชดำริห์ (1 มีนาคม 123-
23 พฤษภาคม 127).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/97. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องแก้มุมถนนกรุงเทพฯที่เชิงสะพานสุประดิษฐ์ (6-7
ธันวาคม 124).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/99. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องป่าดงถนนพลับพลาไชยให้เชื่อมกับถนนบำรุง
เมือง (21 กันยายน 125).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/100. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องถนนสี่พระยา (4 พฤษภาคม-30 พฤศจิกายน 125).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/102. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนตรงสะพานสุประดิษฐ์ มาสะพานสมมต
อมรรารค (12 ตุลาคม 124-30 ตุลาคม 125).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/103. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนในที่เพลิงไหม้ ตำบลศาลเจ้าเก่า (31
มกราคม-18 กรกฎาคม 125).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/104. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนในที่เพลิงไหม้ที่ตำบลวัดสัมพันธวงษ์
(วัดเกาะ) แลตัดถนนเชื่อมทางระหว่างถนนจักรวรรดิกับถนนราชวงศ์ (25 กุมภาพันธ์ 125-
27 กุมภาพันธ์ 126).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/108. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนท้ายวัง แลเรื่องทำตลาดท่าเตียน (21
พฤษภาคม 127).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/109. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องตัดถนนในที่เพลิงไหม้ตำบลศาลเจ้าอาเนี่ย
ตรอกสะพานโพ (13 มกราคม 127).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/110. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องประกาศตัดถนนตำบลสามเพ็ง (18 มกราคม 127-
26 กรกฎาคม 128).
- หจช. ร. 5 ขธ. 9/117. ขุดคลอง ถนน สะพาน, เรื่องจะตัดถนนใหม่ตั้งแต่ถนนสาทร ตรงขึ้นมาถึง
ถนนประทุมวัน (12-14 ตุลาคม 129).
- หจช. ร. 5 ขธ. 99/1. เบ็ดเตล็ด, เรื่องจะตั้งกอมปนีนิเวกรรม สำหรับทำการก่อสร้างต่าง ๆ (28
สิงหาคม 108).

หนังสือพิมพ์/วารสาร

กรุงเทพฯ เดลิเมล์

“แจ้งความของยี่ห้อตึกเชียง ริมถนนเจริญกรุง เยื้องถนนทรงวาด.” วันพุธที่ 2 พฤษภาคม 2471.

“โฆษณาตคอนรื่องเรื่องกรรมแห่งความรัก ร้านนาย ต. เจ็กชวณ บางลำพู.” วันพุธที่ 29 มกราคม 2472.

“โฆษณาสถานเกษมสุข.” วันอังคารที่ 15 พฤษภาคม 2471.

“โฆษณาไฮเต้ลเวมบริ.” วันอังคารที่ 15 พฤษภาคม 2471.

“ไม่รู้จักกลัว: โฆษณาขายยาแก้โรคหนองในของห้างลูกจันทน์.” วันพุธที่ 2 พฤษภาคม 2471.

ข่าวภาพยนตร์

“โฆษณาบริษัทไฟฟ้าสยามทุนจำกัด ประตุสามยอด.” ปีที่ 2 ฉบับที่ 107 (วันศุกร์ที่ 9 ตุลาคม 2468).

“โฆษณาขายป้องกันโรคบรูซ ของบริษัทเขาวราช ท.จ.ก.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 (วันศุกร์ที่ 17 ตุลาคม 2467).

“โฆษณาลูกกวาดแลต้อฟี่ กับน้ำตาลห่อรสต่าง ๆ ของร้านสุกวานิช.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 27 (วันศุกร์ที่ 2 มกราคม 2467).

“โฆษณาห้างเคียมฮั่วเฮง ตำบลสามแยก.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 (วันศุกร์ที่ 17 ตุลาคม 2467).

“โฆษณาห้างจาดรงคอากรณั ถนนเจริญกรุง.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (วันจันทร์ที่ 6 ตุลาคม 2467).

“โฆษณาห้างจาดรงคอากรณั ถนนเจริญกรุง.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 (วันศุกร์ที่ 17 ตุลาคม 2467).

“โฆษณาห้างสุกรพาณิชย์ ไค้งรรางสีก็๊กพระยาศรี.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 (วันจันทร์ที่ 10 พฤศจิกายน 2467).

“ท่านได้อ่านแล้วหรือยัง?: โฆษณาร้านนายต. เจ็กชวณ ปากคลองโรงหนังบางลำพู.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 17 (วันศุกร์ที่ 28 พฤศจิกายน 2467).

“เบ็ดเตล็ดภาพยนตร์.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (วันศุกร์ที่ 10 ตุลาคม 2467).

“เบ็ดเตล็ดภาพยนตร์.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 (วันจันทร์ที่ 20 ตุลาคม 2467).

“เบ็ดเตล็ดภาพยนตร์.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 (วันศุกร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2467).

“ภาพข่าวจากยูนิเวอเชิล อิงเตอเนชันแนลที่ 69.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 17 (วันศุกร์ที่ 28 พฤศจิกายน 2467).

จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์

“บัญญัติแสดง (2) บริษัทจำกัดสินใช้ (3) ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้ ซึ่งได้จดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม.” ฉบับที่ 19 (มกราคม 2468).

“บัญญัติที่ 4 หุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียนไว้ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม.” ฉบับที่ 20 (เมษายน 2469).

จดหมายเหตุสยามไสมย

“กองลาดตระเวนเรือ.” วันพุธ เดือนสิบเอ็ด ขึ้น 6 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).

“การชุมนุมฝรั่งเต็นรำ.” วันพุธ เดือนอ้าย ขึ้น 3 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).

- “แขกเมือง.” วันพุธ เดือน 7 ขึ้นค่ำ 1 ปีมะแม เบญจศก 1245 (พ.ศ. 2426).
- “ถนนต่าง ๆ ในกรุงเทพ.” วันพุธ เดือนอ้าย ขึ้น 3 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).
- “เรือกลไฟโคนแพ.” วันพุธ เดือนอ้าย ขึ้น 3 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).
- “ยูโนเวอร์จิสสยาม.” วันพุธ เดือนสิบ ขึ้นค่ำ 1 ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).
- “ละครฝรั่ง.” วันพุธ เดือนสิบเอ็ด ขึ้น 6 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).
- “หนังสือต่าง ๆ อันมีขายที่โรงพิมพ์บางคอแหลม.” วันพุธ เดือนสิบ ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะเมีย จัตวาศก 1244 (พ.ศ. 2425).

เทศาภิบาล

“ขอดการเลี้ยงชีพของพลเมือง.” เล่มที่ 20 ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2472).

บางกอกไทม์

- “ข่าวเบ็ดเตล็ด.” วันจันทร์ที่ 13 มิถุนายน 117 (พ.ศ. 2441).
- “ข่าวเบ็ดเตล็ด.” วันพฤหัสบดีที่ 5 พฤษภาคม 117 (พ.ศ. 2441).
- “ข่าวเบ็ดเตล็ด.” วันเสาร์ที่ 7 พฤษภาคม 117 (พ.ศ. 2441).
- “คอเรสปอนด์เคนส์: นายหมั้นไส้หมั้นพุง ดอนนายพวกชาวแพ.” วันศุกร์ที่ 6 พฤษภาคม 117 (พ.ศ. 2441).

ภาพยนตร์สยาม

- “คำถาม คำตอบ โดยคุณฉิม.” ปีที่ 1 เล่ม 3 (17 เมษายน 2465).
- “คำถาม คำตอบ โดยคุณฉิม.” ปีที่ 1 เล่ม 6 (6 พฤษภาคม 2465).
- “คำถาม คำตอบ โดยคุณฉิม.” ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 (13 พฤษภาคม 2465).
- “คำถาม คำตอบ โดยคุณฉิม.” ปีที่ 1 เล่ม 8 (20 พฤษภาคม 2465).
- “คำถาม คำตอบ โดยคุณฉิม.” ปีที่ 1 เล่ม 9 (27 พฤษภาคม 2465).
- “โฆษณาห้างชินซันฮะ.” ปีที่ 1 เล่มที่ 1 (1 เมษายน 2465).

สยามออบเซอร์เวอร์

- “ข่าวเลี้ยงโต๊ะ.” วันพุธที่ 27 พฤษภาคม 115 (2439).
- “เขาพูดกันว่า.” วันอังคารที่ 26 พฤษภาคม 115 (พ.ศ. 2439).
- “คำนำ: เหยี่ยวที่ระกุกสำหรับห้อยนาฬิกาติดเสื้อต่างตราอีกแล้วเจ้าข้าเฮ้ย.” วันศุกร์ที่ 6 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).
- “คำปฐจาวิสัยนา.” วันพฤหัสบดีที่ 9 เมษายน 115 (พ.ศ. 2439).
- “นครันตรประวัติ: ข่าวตาย.” พุฒที่ 4 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).
- “นครันตรประวัติ: ข่าวร้ายในท้องนำกรุงเทพฯ.” วันอาทิตย์ที่ 8 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).
- “นครันตรประวัติ: บานูซันักโทษตายด้วยอะหิวตะกะโรค.” วันพฤหัสบดีที่ 9 เมษายน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439).

สยามออบเซอร์เวอรั

“นครันตรประวัติ: ประกาศบอกตำบลจำหน่ายน้ำจืด.” วันอังคารที่ 14 เมษายน 115 (พ.ศ. 2439).

“นครันตรประวัติ: เลี้ยงอย่างใหม่.” วันอาทิตย์ที่ 5 เมษายน 115 (พ.ศ. 2439).

“นครันตรประวัติ: เสมียรศาลแพ่งสรรพากร.” วันพุธที่ 3 มิถุนายน 115 (พ.ศ. 2439).

“ปะกัณณะกะประวัติ.” วันพุธที่ 1 เมษายน 115 (พ.ศ. 2439).

“ปะกัณณะกะประวัติ.” วันอาทิตย์ที่ 5 กรกฎาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“ปะกัณณะกะประวัติ.” วันอาทิตย์ที่ 12 กรกฎาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“อัญมัญลิจิตก์: ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อไรหนอจะเลิกธรรมเนียมไว้จุกเด็กเสี้ยที่ โดยนาย ศรีพิจารณ์.” วันศุกร์ที่ 3 กรกฎาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“อัญมัญลิจิตก์: คำกลอน โดยนายอ้อนวอน.” วันเสาร์ที่ 4 กรกฎาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“อัญมัญลิจิตก์: จดหมายของนายจิรัฏฐิติกาล.” วันพฤหัสบดีที่ 5 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).

“อัญมัญลิจิตก์: จดหมายของนายเจิม ศรีสรรักษ์.” วันพุธที่ 8 กรกฎาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“อัญมัญลิจิตก์: จดหมายของนายภักดี ราชกิจ.” วันศุกร์ที่ 15 พฤษภาคม 115 (พ.ศ. 2439).

“อัญมัญลิจิตก์: จดหมายของนายมหาคเล็กของพระองค์เจ้าวาสะกะราชพงศ.” วันเสาร์ที่ 7 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).

“อัญมัญลิจิตก์: จดหมายของนายรัชนิกร.” วันพุธที่ 15 เมษายน 115 (พ.ศ. 2539).

“อารัมภะวันณะนา: ดึกของหลวงนำวัดสัมพันธวงศาราม.” วันพุธที่ 11 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).

“อารัมภะวันณะนา: นำไสบริสุทธิ.” วันอังคารที่ 7 เมษายน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439).

“อารัมภะวันณะนา: หาน้ำบริสุทธิใช้.” วันพฤหัสบดีที่ 26 มีนาคม ร.ศ. 11 (พ.ศ. 2438).

“อารัมภะวันณะนา: เหมียญที่ระภุรักษกาลที่ 5 เสมอรัชกาลที่ 1 รับสำหรับห้อยสายนาฬิกา แต่ว่ามีพระยาชะราผู้หนึ่งอุดริสัปคนชุกชน เอามาแขวนเสื่อต่างตราความชอบ.” วันพฤหัสบดีที่ 5 มีนาคม 114 (พ.ศ. 2438).

หนังสือราชกิจจานุเบกษา

“การพระเมรุกรมหลวงวรศักดิ์ดาพิศาล.” เล่มที่ 6 แผ่นที่ 36, วันที่ 8 ธันวาคม 108 (พ.ศ. 2432).

“การพระเมรุผ้าขาววัดเกษ.” เล่มที่ 6 แผ่นที่ 37, วันที่ 15 ธันวาคม 108 (พ.ศ. 2432).

“ประกาศจัดการสอาดในจังหวัดพระนคร.” เล่มที่ 15, วันที่ 22 พฤษภาคม 117 (พ.ศ. 2441).

“ข้าวสิ้นพระชนม์.” เล่มที่ 6 แผ่นที่ 29, วันที่ 30 ตุลาคม 108 (พ.ศ. 2432).

หลักเมือง

“ลัทธิคหัทวมุขริคเลือด โดยนายแถม แดงงาม.” วันที่ 20 พฤษภาคม 2472.

เอกสารภาษาไทย (วิทยานิพนธ์)

- กิตติ ดันไทย. *คลองกับระบบเศรษฐกิจไทย (พ.ศ. 2367-2453)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- กุศล นาคะชาติ. *ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของสด กุระมะโรหิต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ชลลดา วัฒนศิริ. *พระคลังข้างที่กับการลงทุนธุรกิจในประเทศไทย พ.ศ. 2433-2475*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.
- ชลินทร์ โอชา. *การเลื่อนฐานะทางสังคมของสามัญชนเข้าสู่ระบบราชการสมัยใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2435-2453*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. *การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลาง ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2411-2475)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- นันทิยา สว่างวุฒิธรรม. *การควบคุมกำลังคนในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการจัดการเกณฑ์ทหาร (พ.ศ. 2325-2448)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- พูนเกษ จันทกานนท์. *ประวัติความเป็นมาและการขยายตัวการค้าของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2398-2475*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- มนฤทัย ไชยวิเศษ. *ประวัติศาสตร์สังคม: ส้วมและเครื่องสุขภัณฑ์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2440-2540)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- มัลลิกา เรืองระพี. *บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ 1-4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- เขาวรัตน์ พุฒิมานรดีกุล. *การเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพฯ ในช่วงรัชกาลที่ 5-7 และผลกระทบทางสภาวะแวดล้อมต่อประชาชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

- วรรณารถ แก้วคีรี. ไรศะบาดในชุมชนภาคกลางของไไทย พ.ศ. 2440-2475: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วารุณี โอสถารมย์. การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-2475. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วิภารัตน์ คีอ่อง. พัฒนาการของกิจการไฟฟ้าในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2427-2488. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- วิกัลย์ พงษ์นิदानนท์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมใน "กรุงเทพฯ" สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2325-2411. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สขมพร ทองสารี. ผลกระทบจากการตัดถนนในกรุงเทพฯ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453): ศึกษาเฉพาะกรณีการตัดถนนในกำแพงพระนครด้านเหนือและด้านใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.
- สาวิตรี ทัพพะสุด. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตกในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2398-2453. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร. ต้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ. 2398-2453). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อรทิพย์ เทสสิริ. การถือครองที่ดินในประเทศไทย พ.ศ. 2444-2475: ศึกษาเฉพาะกรณีมณฑลกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- อรวรรณ ศรีอุดม. การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- อังฉรา กาญจโนทัย. การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2394). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

อัญชลี สุสาธน์. *ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่ และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

เอมอร นิธิธรรมา. *ทิศทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต หน่วยศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

เอกสารภาษาไทย (หนังสือ)

กาญจนากรพันธุ์. *กรุงเทพฯ เมื่อวานนี้*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2545.

เกียรติ จิวะกุล และคณะ. *ตลาดในกรุงเทพฯ: การขยายตัวและพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เกื้อกูล ยืนยงอนันต์. *การพัฒนาการคมนาคมทางบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

จจร สุขพานิช. *ฐานันดรไพร่*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519.

คุชแมน, เจนนิเฟอร์ เวย์น. *การค้าทางเรือสำเภากิน-สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์*. แปลจาก *Field from the Sea: Chinese Junk Trade with Siam during the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries* โดยซิ่นจิตต์ อ่ำไพพรรณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2528.

จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1173. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2514.

เดวิด บรูซ จอห์นสัน. *สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย พ.ศ. 2423-2473*. แปลจาก *Rural Society and the Rice Economy in Thailand, 1880-1930* โดยพรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม และคณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ. 2484*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ชัย เรื่องศิลป์. *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527.

ชัย เรื่องศิลป์. *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ, 2519.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. *ชีวิตและงานของเทียนวรรณ และก.ศร. กุหลาบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ธีรพันธ์, 2522.
- ชาติ เอี่ยมกระสุนิช. *กรุงเทพฯ เมื่อก่อน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, ไม่ปรากฏปีพิมพ์.
- ชาติ เอี่ยมกระสุนิช. *รอยอดีต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, ไม่ปรากฏปีพิมพ์.
- ชาติ เอี่ยมกระสุนิช. *แด่หลังบางกอก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2520.
- ชาติ เอี่ยมกระสุนิช. *สยามยุคทอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2521.
- ชาติ เอี่ยมกระสุนิช. *สยามแห่งความหลัง*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่, 2540.
- ชอมเมอร์วิลด์, แม็กซ์เวล. *สยามริมฝั่งเจ้าพระยา*. แปลจาก *Siam on the Meinam from the Gulf to
Ayuthia* โดยสุกกรรัตน์ ธาราศักดิ์. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรม
ศิลปากร, 2544.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ, บรรณาธิการ. *สังคมไทยใน 200 ปี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. *ชีวิตและงานของสุนทรภู่*. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2513.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. *ความทรงจำ*. พิมพ์ครั้งที่ 1 ฉบับมติชน. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์มติชน, 2546.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. *เทศาภิบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 1 ฉบับมติชน. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์มติชน, 2545.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. *นิทานโบราณคดี*. พิมพ์ครั้งที่ 12. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ,
2509.
- ดู๋ย เหล่าสุนทร. *เหรียญกษาปณ์เมืองไทย และกระดาษเงิน*. อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางคำ
กกคำแหง ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส วันที่ 18 พฤศจิกายน 2515.
- ทวี วัฒนงาม. *ถนนเก่าในเมืองกรุง*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่, 2540.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1*. ชำระต้นฉบับโดย นฤมล
ธีรวัฒน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ, 2539.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 4*. 2 เล่ม. พระนคร:
องค์การค้าของคุรุสภา, 2504.
- เทพชู ทับทอง. *กรุงเทพฯ สมัยคุณปู่*. กรุงเทพฯ: สหมิตรอุตสาหกรรมการพิมพ์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์.
- เทพชู ทับทอง. *ภาพถ่ายประวัติศาสตร์กรุงเทพฯ ย้อนยุค*. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์. (ม.ป.ป.).
- เทพชู ทับทอง. *เล่าเรื่องไทย ๆ*. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สองเรา. (ม.ป.ป.)
- เทพชู ทับทอง. *สยามเมื่อวันวาน*. (กรุงเทพฯ: สหมิตรอุตสาหกรรมการพิมพ์. (ม.ป.ป.).
- ทำเนียบนามภาค 4: ถนนในจังหวัดพระนครและธนบุรี. พิมพ์พระราชทานในงานเมรุ มหาอำมาตย์
นายก เจ้าพระยาอมรราช (ปิ่น สุขุม) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 10 เมษายน 2482.

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์
วิชาการ, 2540.
- นริศรานู วัดติวงค์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7. *สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, 2504.
- นริศรานู วัดติวงค์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7. *สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, 2505.
- นวรรตน์ เลขะกุล. *เบียดบาท กษยาปณ์ แบนก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2542.
- นิจ หิญชีระนันท์ และคณะ. *ถนน: วิวัฒนาการในรอบ 200 ปี*. บทหน่วยงานวิจัยในงานสัมมนาทาง
วิชาการ ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี ณ ห้องประชุมสารนิเทศ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 21-22 มิถุนายน 2525. เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, 2529.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. *ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์รัตน
โกสินทร์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2527.
- นิต, เฟรเดอริก อาร์เธอร์. *ชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงสยามในทัศนะของชาวต่างประเทศ ระหว่าง
พ.ศ. 2383-2384*. แปลจาก *Narrative of a Residence in Siam* โดยเรือเอกหญิงตินจง
สุวรรณโกคิน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2525.
- แน่นน้อย ศักดิ์ศรี, ม.ร.ว. และคณะ. *องค์ประกอบทางกายภาพกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- บ็อก, คาร์ล. *ท่องถิ่นสยามยุคพระพุทธเจ้าหลวง*. แปลจาก *Temples and Elephants: The Narrative of a Journey of Exploration through Upper Siam and Lao* โดยเสฐียร พันธรั้งยี และอัมพร
ทิษระ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2543.
- บังอร ปิยะพันธุ์. *ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- บัทสัน, เบนจามิน เอ. *อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม*. แปลจาก *The End of the Absolute Monarchy in Siam* โดยพรรณงาม เก้าธรรมสาร และคณะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2543.
- ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2400*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, 2503.
- ประชุมพงศาวดารภาคที่ 13*. เล่ม 11. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, 2507.
- ประวัติเจ้าพระยาวรพงษ์พิพัฒน์ พระยาภิรมย์ภักดี และประวัติโรงเบียร์ โชคชาดาในชีวิตที่พอใจ*.
พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, 2506.
- ปาลเลกัวซ์, ฌ็อง-บัพติสต์. *เล่าเรื่องกรุงสยาม*. แปลจาก *Description of the Thai Kingdom or Siam*
โดยสันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2520.

- ปิยะรังสิต รังสิต, หม่อมเจ้า. *เกิดวังไม้*. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในวาระครบร้อยปีแห่งพระชนมายุของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร, 12 พฤศจิกายน 2528.
- ปิยนาด บุนนาค. *การวางรากฐานการคมนาคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- ปิยนาด บุนนาค, ดวงพร นพคุณ และสุวัฒนา ธาดานิติ. *คลองในกรุงเทพฯ: ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบต่อกรุงเทพฯ ในรอบ 200 ปี (พ.ศ. 2325-2525)*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- เปลี่ยน ภาสกรวงศ์. *แม่ครัวหัวป่าก์ เล่ม 5*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สมาคมกิจวัฒนธรรม, 2545.
- ผุสดี จันทวิมล. *เวียดนามในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- ผุสดี ทิพทัส. *บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์ 1: รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ผุสดี ทิพทัส. *บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์ 2: รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ผุสดี ทิพทัส. *บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์ 3: รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พรรณี บัวเล็ก. *ลักษณะของนายทุนไทยในระหว่าง พ.ศ. 2457-2482: บทเรียนจากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พันชุกิจ, 2545.
- พระราชประวัติรัชกาลที่ 5 ก่อนเสวยราชย์ พระบวรราชประวัติ พระประวัติกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ พระประวัติตรัสเล่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, 2514.
- มานิจ ชุมสาย, ผู้รวบรวม. *การไปรษณีย์ระยะเริ่มแรก*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2523.
- รัตนัญญัติ, หลวง. ผู้รวบรวม. "พระราชบัญญัติธรรมเนียมคลอง มีอยู่ 10 ข้อ." ใน *กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 1*. พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจิตติ ดิงศภัทย์ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 23 สิงหาคม 2540. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชเลขานุการ, 2541.
- เวลตา, วอลเตอร์ เอฟ. *แผ่นดินพระนั่งเกล้า*. แปลจาก *Siam Under Rama III* โดยพันเอกนิจ ทองโสภิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2530.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. *ทัศนชนนุกริต: ภูมิศาสตร์-ภูมิลักษณะ ตั้งบ้านแปงเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2543.
- ศิลปะ โหรพิชัย และสันต์ สุวรรณประทีป. *คณะผู้จัดทำ. คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2*. กรุงเทพฯ: บริษัทเส้นทางเศรษฐกิจจำกัด, 2531.

- ศิลปากร, กรม. *ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งอยุธยา กับพระวิจารณ์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ*. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2539.
- ศิลปากร, กรม. *รวมเรื่องแปลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 2*. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและ
ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2535.
- ศิลปากร, กรม. *ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- ศิลปากร, กรม. *ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- ส. พลายน้อย. *กระยานิยาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2541.
- ส. พลายน้อย. *เกิดในเรือ*. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2542.
- ส. พลายน้อย. *ชีวิตตามคลอง*. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่, 2539.
- ส. พลายน้อย. *เล่าเรื่องนักเขียนดังในอดีต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คอหนังสือ, 2546.
- สกินเนอร์, จี. วิลเลียม. *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*. แปลจาก *Chinese
Society in Thailand: An Analytical History* โดยพรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.
- สงวน อึ้งคง. *สิ่งแรกในเมืองไทย, เล่ม 2*. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. พระนคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา,
2514.
- สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์, บรรณาธิการ. *อยู่เมืองไทย: รวมบทความทางสังคม
การเมือง เพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ในโอกาสอายุครบ 60 ปี*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ รสนิยม: *ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม*. กรุงเทพฯ: โครงการ
หนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สารบัญชีสวนที่ 1 คือตำแหน่งราชการ สำหรับเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์กรุงเทพมหานคร. พิมพ์
ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ต้นฉบับ จำกัด, 2541.
- สารบัญชีสวนที่ 2 คือรายการในจังหวัด ถนน แลตรอก สำหรับเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์
กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ต้นฉบับ จำกัด. 2541.
- สารบัญชีสวนที่ 3 คือรายการในจังหวัด บ้านหม้อแลลำน้ำ สำหรับเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บ้านปรีดเล, จ.ศ. 1245.
- สารบัญชีสวนที่ 4 คือรายการในจังหวัด คูแลคลองท่าปะโดง สำหรับเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บ้านปรีดเล, จ.ศ. 1245.
- สุนทร อัสะไวช์. *ประวัติคลองรังสิต: การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. 2431-2457*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, 2530.

- สุนทรีย์ อาสะไวย์. *วิกฤตการณ์เศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1*. เอกสารวิจัยหมายเลข 29 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- สุภรณ์ โอเจริญ. *มอญในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- สุภางค์ จันทวานิช และคณะ, บรรณาธิการ. *ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียนที่เขาสยาม: สมัยที่หนึ่ง ทำเรื่องจาลิน (2310-2393)*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. *น้ำ: บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- เสฐียร โกเศศ. *ปลูกเรือน-แต่งงาน*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “ประกาศกระทรวงนครบาล เรื่องเกิดเพลิงไหม้ขึ้นที่ตรอกอุภัยราชบำรุง ตำบลตลาดน้อย ริมถนนเจริญกรุง ท้องที่อำเภอสำเพ็ง, วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2457.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 27*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2477.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “ประกาศกระทรวงนครบาล เรื่องเกิดเพลิงไหม้ขึ้นที่ตำบลตรอกเชิงกง ท้องที่อำเภอสำเพ็ง, วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2457.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 27*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2477.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “ประกาศกระทรวงนครบาล เรื่องเกิดเพลิงไหม้ขึ้นที่ตำบลสาทรณ์และตำบลบางรัก ท้องที่อำเภอบางรัก, วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2457.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 27*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2477.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “ประกาศขยายเขตสุขาภิบาล ลงวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2459.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 29*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2477.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “ประกาศขยายเขตสุขาภิบาล ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2466.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 36*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2478.
- เสฐียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ, ผู้รวบรวม. “พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ รัตนโกสินทร์ศก 116.” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 16*. พระนคร: สำนักพิมพ์เดลิเมต์, 2475.
- อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. *สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์: พ.ศ. 2325-2416*. แปลจาก *The Organization of Thai Society in The Early Bangkok Period, 1782-1873* โดยม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรณี สรวงบุญมี. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2518.
- อนุমানราชชน, พระยา. *พื้นความหลัง, เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2528.

- อนุমানราชชน, พระยา. *พื้นความหลัง, เล่ม 3*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2528.
- อนุสรณ์นายโกศล ฮุนตระกูล. *บรรณาการที่ระลึกในพิธีฝังศพนายโกศล ฮุนตระกูล ณ สุสานฮุนตระกูล ถนนสีลม*, 2502.
- อัจฉราพร กุมทพิสัย. *ประวัติศาสตร์สังคมไทย: ศึกษากรณีการเปลี่ยนแปลงทวงโครงสร้าง*. รายงานการวิจัย เสนอต่อสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- อัจฉราพร กุมทพิสัย. *ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ 2475: ภาพสะท้อนจากงานเขียนทางหนังสือพิมพ์* (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532).
- อิชิอิ, โยเนะโอะ และโยชิภาวะ, โทชิฮารุ. *ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี*. แปลโดยพลับพลึง คงชนะ, มารศรี มียาโมโต และอาทร พุ่งธรรมสาร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530.
- เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2525.
- เอกสารของครอว์ฟอร์ด. แปลจาก *Crawford Papers* โดยไพโรจน์ เกษแม่นกิจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.
- เอนก นาวิกมูล. *ตำนานห้างร้านสยาม*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่ จำกัด, 2539.
- เอนก นาวิกมูล. *ราษฎร์บันเทิง*. กรุงเทพฯ: บริษัท 2020 เวิลด์ มีเดีย จำกัด, 2542.
- เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดด, 2532.
- เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดด, 2534.
- เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม 3*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดด, 2538.
- เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม 4*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดด, 2541.
- แฮร์ริส, เทาเซนต์. *บันทึกประจำวันของเทาเซนต์ แฮร์ริส*. ตัดตอนแปลจาก *The Complete Journal of Townsend Harris, First American Consul and Minister to Japan* โดยนันทา วรเนติวงศ์. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2515.

เอกสารภาษาไทย

(บทความ/งานเขียนขนาดสั้นในหนังสือและวารสาร)

- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชปรารภเรื่องถนนเจริญกรุงในรัชกาลที่ 4. ใน *ทำเนียบนามภาค 4: ถนนในจังหวัดพระนครและธนบุรี*, หน้า 63-66. พิมพ์พระราชทานในงานเมรุ มหาอำมาตย์นายก เจ้าพระยาอมรราช (ปั้น สุขุม) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 10 เมษายน 2482.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสุธี ประศาสน์เศรษฐ. ระบบเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2394-2453. ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย* จนถึง พ.ศ. 2484. หน้า 169-201. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- คำรกราชานุกาพ. สมเด็จพระเจ้า. คำอธิบาย เรื่องตำรากระบวนเสด็จ และกระบวนแห่แต่โบราณ. ใน ศิลปากร, กรม. *ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 1*, หน้า 491-496. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาการ, 2515.
- คำรกราชานุกาพ. สมเด็จพระเจ้า. ตำนานภายีอากรบางอย่าง. ใน ศิลปากร, กรม. *ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 2*, หน้า 146-162. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาการ, 2515.
- คำรกราชานุกาพ. สมเด็จพระเจ้า. นิทานที่ 14 เรื่องโรงเรือนมหาดเล็กหลวง. ใน *นิทานโบราณคดี*, หน้า 237-250. พิมพ์ครั้งที่ 12. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ, 2509.
- คำรกราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้า. เรื่องคดีข. ฝรั่งเศสเข้ามาเมืองไทย. ใน *เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี*, หน้า 43-51. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2525.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. การลงทุนทางเศรษฐกิจของเจ้านายไทย: สภาพทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้มีการลงทุน. *รวมบทความประวัติศาสตร์ 5* (มิถุนายน 2525): 54-93.
- ธงชัย วินิจจะกุล. ภาวะอย่างไรหนอที่เรียกคิวิไลซ์ เมื่อชนชั้นนำสยามสมัยรัชกาลที่ 5 แสวงหาสถานะของตนเองผ่านการเดินทางและพิพิธภัณฑสถานทั้งในและนอกประเทศ. *รัฐศาสตร์สาร* 24: 2 (2546): 1-66.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. วัฒนธรรมกระดูกพิกับรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์. ใน *ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์*, หน้า 1-234. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2527.
- ฟินด์, หลุยส์. บันทึกการเดินทางสู่ประเทศสยาม. แปลจาก *Notes de Voyage sur le Siam* โดย นันทพร บรรลือสินธุ์. ใน ศิลปากร, กรม. *รวมเรื่องแปลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 2*, หน้า 393-431. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2535.
- ภาสกรวงศ์, เจ้าพระยา. เรื่องสวน. ใน ศิลปากร, กรม. *ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 1*, หน้า 183-210. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาการ, 2515.
- แม่ขวัญข้าว (นามแฝง). 26 ปีของ ส. ธรรมยศ. *โลกหนังสือ* 1: 7 (เมษายน 2521): 44-52.
- ยัง, เออร์เนสต์. มองสยาม. แปลจาก *Peeps at Many Lands: Siam* โดยศุภกรรัตน์ ธาราศักดิ์. ใน ศิลปากร, กรม. *รวมเรื่องแปลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 2*, หน้า 305-388. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2535.

- กอฟัดส์, อัลเฟรด จอห์น. เอกสารเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ เรื่องวิวัฒนาการของอาณาจักรสยาม. แปลจาก *A New Year's Paper on the Development of the Kingdom of Siam* โดยเสาวลักษณ์ กิจานนท์. ใน ศิลปากร, กรม. *รวมเรื่องแปลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 2*, หน้า 151-211. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2535.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. พระประวัติครุฑเสด็จ. ใน *พระราชประวัติรัชกาลที่ 5 ก่อนเสวยราชย์ พระบรมราชประวัติ พระประวัติกรมพระยาเทวะวงศัวิโรภการ พระประวัติ ครุฑเสด็จ*, หน้า 170-272. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของครุฑสภา, 2514.
- วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ และ สุรางค์ จันทวานิช. ชาวจีนแต่จิวในสภาพสังคมไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น. ใน สุรางค์ จันทวานิช และคณะ (บรรณาธิการ), *ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียนที่เฉาซ่าน: สมัยที่หนึ่ง ทำเรื่องจากหลิน (2310-2393)*, หน้า 88-113. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. ทะเลตม. ใน *ทัศนะนอกรีต: ภูมิศาสตร์-ภูมิทัศน์ ตั้งบ้านแปงเมือง*, หน้า 37-51. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2543.
- สมเกียรติ วันทะนะ. เมืองไทยยุคใหม่: สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประวัติศาสตร์สำนัก. ใน สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ), *อยู่เมืองไทย: รวมบทความทางสังคม การเมือง เพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ในโอกาสอายุครบ 60 ปี*, หน้า 71-128. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- สมเกียรติ วันทะนะ. รัฐสมบูรณาญาสิทธิในสยาม 2435-2475. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* 17: 1 (มิถุนายน 2533): 23-44.
- สุรางค์ จันทวานิช. ถิ่นกำเนิดของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทย. ใน สุรางค์ จันทวานิช และคณะ (บรรณาธิการ), *ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียนที่เฉาซ่าน: สมัยที่หนึ่ง ทำเรื่องจากหลิน (2310-2393)*, หน้า 1-18. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สำราญ สุขุมาลัย. 'ห้อยเทียนเหลา' สูดยออดกัตดาการอาหารจีนในเมืองไทย. ใน ศิลปะ โหระพิชัย และสันต์ สุวรรณประทีป (คณะผู้จัดทำ). *คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2*, หน้า 163-164. กรุงเทพฯ: บริษัทเส้นทางเศรษฐกิจจำกัด, 2531.
- อ. บ. (คุณหญิงผะอับ โปษะกฤษณะ). สาวชาวกรุง. ใน *อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ พันตรีหญิง คุณหญิงผะอับ โปษะกฤษณะ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันจันทร์ที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536*.
- อดิศร หมวกพิมาย. การใช้ที่ดินในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลในสมัยรัชกาลที่ 1-3 พ.ศ. 2325-2394. *วารสารธรรมศาสตร์* 21: 1 (มกราคม-เมษายน 2538): 7-45.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Akin Rabibhadama. Persistence Within Change: Thai Society in the Nineteenth and Twentieth Centuries. ใน ฌรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี*, หน้า 19-58. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- Akira, Suehiro. *Capital Accumulation in Thailand, 1855-1985*. Chiang Mai: Silkworm Books, 1996.
- Askew, Marc. *Interpreting Bangkok: The Urban Question in Thai Studies*. Bangkok: Thai Studies Section, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 1994.
- Barmé, Scot. *Towards a Social History of Bangkok: Gender, Class, and Popular Culture in the Siamese Capital, 1905-1940*. Ph.D. thesis, the Australian National University, 1997.
- Bangkok Times. *The 1894 Directory for Bangkok and Siam*. Bangkok: White Lotus, 1996.
- Brown, Ian G. Paper Currency: The Government Note Issues in the Reign of King Chulalongkorn. *The Journal of the Siam Society* (1972): 23-44.
- Buls, Charles. *Siamese Sketches*. Translated by Walter E.J. Tips. Bangkok: White Lotus, 1994.
- Crawford, John. *Journal of an Embassy to the Courts of Siam and Cochin China*. London: Oxford University Press, 1967.
- Davenport-Hines, R.P.T. and Jones, Geoffrey, eds. *British Business in Asia since 1860*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- Douglas, Jack D., ed. *Understanding Everyday Life: Toward the Reconstruction of Sociological Knowledge*. Chicago: Aldine, 1970.
- Earl, George Windsor. *The Eastern Seas or Voyages and Adventures in the Indian Archipelago in 1832-33-34*. London: Wm. H. Allen and Co., 1837.
- Falkus, Malcolm. Early British Business in Thailand. In Davenport-Hines, R.P.T. and Jones, Geoffrey (eds.), *British Business in Asia since 1860*, pp. 117-156. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- Finlayson, George. *The Mission to Siam and Hué, 1821-1822*. Singapore: Oxford University Press and The Siam Society, 1988.
- Fournereau, Lucien. *Bangkok in 1892*. Translated by Walter E.J. Tips. Bangkok: White Lotus, 1998.
- Hong, Lysa. *Thailand in the Nineteenth Century: Evolution of the Economy and Society*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1984.

- Ingram, James C. *Economic Change in Thailand 1850-1970*. California: Stanford University Press, 1971.
- Jottrand, Mr. And Mrs. Emile. *In Siam: The Diary of a Legal Adviser of King Chulalongkorn's Government*. Translated by Walter E.J. Tips. Bangkok: White Lotus, 1996.
- Norden, Hermann. *From Golden Gate to Golden Sun: A Record of Travel, Sport and Observation in Siam and Malaya*. London: H. F. & G. Witherby, 1923.
- Peleggi, Maurizio. *Lords of Things: The Fashioning of the Siamese Monarchy's Modern Image*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2002.
- Porphant Ouyyanont and Tsubouchi, Yoshihiro. Aspects of the Place and Role of the Chinese in Late Nineteenth Century Bangkok. *Southeast Asian Studies* 39: 3 (December 2001): 384-397.
- Porphant Ouyyanont and Tsubouchi, Yoshihiro. *The 1883 Bangkok Postal Census and Nineteenth Century Bangkok Economic History, Volume 1: The Population and Economic Activities of Bangkok in the 1883 Postal Census*. Special Paper No. 5, Graduate School of Asian and African Area Studies, Kyoto University, 2000.
- Porphant Ouyyanont and Tsubouchi, Yoshihiro. *The 1883 Bangkok Postal Census and Nineteenth Century Bangkok Economic History, Volume 2: Housing in Bangkok in the 1883 Postal Census*. Special Paper No. 7, Graduate School of Asian and African Area Studies, Kyoto University, 2000.
- Sarasin Viraphol. *Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade, 1651-1853*. Cambridge: Harvard University Press, 1977.
- Statistical Year Book of the Kingdom of Siam 1925*. Bangkok: Department of Commerce and Statistics, Ministry of Finance, 1925.
- Sternstein, Larry. Krung Thep at One Hundred: Scape and Grid. *The Journal of the Siam Society* 67, part 2 (1979):1-20.
- Sternstein, Larry. *Portrait of Bangkok*. Bangkok: Bangkok Metropolitan Administration, 1982.
- Terwiel, B. J. *A History of Modern Thailand, 1767-1942*. Queensland: University of Queensland Press, 1983.
- Terwiel, B. J. *Through Travellers' Eyes: An Approach to Early Nineteenth-century Thai History*. Bangkok: Duang Kamol, 1989.
- Tips, Walter E.J. *Gustave Rolin-Jaequemyns and the Making of Modern Siam: The Diaries and Letters of King Chulalongkorn's General Adviser*. Bangkok: White Lotus, 1996.

- Tomosugi, Takashi. A Historical Perspective of Urbanism in Bangkok: from the Viewpoint of the Relationship between Rural Villages and Bangkok. In *Rethinking the Substantive Economy in Southeast Asia: On the Margins between Utilities and Meanings*, pp. 115-168. Tokyo: The Institute of Oriental Culture, The University of Tokyo, 1991.
- Tomosugi, Takashi. *Reminiscences of Old Bangkok: Memory and the Identification of a Changing Society*. Tokyo: The Institute of Oriental Culture, The University of Tokyo, 1993.
- Tomosugi, Takashi. *Rethinking the Substantive Economy in Southeast Asia: On the Margins between Utilities and Meanings*. Tokyo: The Institute of Oriental Culture, The University of Tokyo, 1991.
- Uchtomskij, Esper Esperovitch, Prince. *Czarevitch Nicolas of Russia in Siam and Saigon (1891)*. Translated by Walter E.J. Tits. Bangkok: White Lotus, 1999.
- Wilson, Constance M. Bangkok in 1883: an Economic and Social Profile. *The Journal of the Siam Society* 77, part 2 (1989): 49-58.
- Wilson, Constance M. Economic Activities of Women in Bangkok, 1883. *The Journal of the Siam Society* 78, part 1 (1990): 85-87
- Wilson, Constance M. *Socio-Cultural Change and National Integration in Nineteenth Century Thailand (Siam)*. Paper presented at the International Association of Historians of Asia meetings, Sophia University, Tokyo, September 5-9, 1994.
- Wright, Arnold and Breakspear, Oliver T. *Twentieth Century Impressions of Siam: Its History, People, Commerce, Industries, and Resources*. Bangkok: White Lotus, 1994.
- Wyatt, David K. *The Politics of Reform in Thailand: Education in the Reign of King Chulalongkorn*. New Haven: Yale University Press, 1969.
- .....

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

การผลิต และการค้าในเขตเมืองกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2426

	วัตถุคิย	อาหาร	กสิกรรม	เหล่า	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
ถนนเจริญกรุงชั้นนอกพระนคร	24	57	29	188	26	0	155	40	96	11	626
ถนนสำเพ็ง	13	25	0	51	167	39	74	14	29	15	427
ถนนเจริญกรุงชั้นในพระนคร	0	3	0	24	5	11	21	15	15	67	161
ถนนเฟื่องนคร	20	21	0	61	2	0	11	7	19	1	142
ถนนรอบพระนครชั้นในกำแพง	19	19	2	61	6	0	2	4	20	0	133
ถนนบ้านขมิ้น	28	6	0	25	9	0	10	1	6	0	85
ถนนบำรุงเมือง	0	7	1	30	14	0	3	1	7	0	63
ถนนตลาดน้อย	0	4	0	9	2	1	26	0	6	0	48
กรอกโรงโคม	3	2	0	15	22	0	0	0	3	0	45
ถนนรอบพระนครชั้นนอกกำแพง	0	4	0	28	0	0	0	0	8	0	40
ถนนตลาดพลู	1	5	2	9	7	0	5	1	7	1	38
ถนนคลองผดุงกรุงเกษมต่อวัดแก้วฟ้า	0	1	0	14	4	0	7	4	1	3	37
กรอกพระยาไถยบูล	2	17	3	14	0	0	0	0	1	0	37
ถนนบ้านยวน	1	1	0	17	0	2	1	1	3	0	26
ถนนตลาดหน้าวัดอะนงค์	1	0	0	7	3	0	12	0	2	0	25
กรอกวัดยวนตลาดน้อย	1	5	0	7	9	0	0	0	3	0	25
ถนนบางขุนพรหม	3	3	0	5	7	1	0	0	2	0	21
ถนนเชิงสะพานหันตึก	0	4	2	3	7	0	1	0	2	0	19

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัดอุทัย	อาหาร	กสิกรรม	เหล่า	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
กรอกสารเจ้าโจสุก	0	1	0	14	0	0	4	0	0	0	19
ถนนวัดใหม่ช่องลมในสวน	9	2	6	0	0	0	0	0	1	0	18
กรอกข้างวัดอนงคาราม	0	1	1	3	2	1	7	0	0	2	17
กรอกตลาดใหม่นางศรีลิ่งของพระยาราชาโยธา	9	0	1	4	0	0	3	0	0	0	17
ถนนคลองผดุงกรุงเกษม	1	2	1	4	0	0	2	6	0	0	16
กรอกต้นไทรไปจนตลาดวัดตึก	5	6	3	1	0	1	0	0	0	0	16
กรอกสารเจ้าเล่าเอี้ย	7	2	4	2	1	0	0	0	0	0	16
ถนนบ้านสมเด็จพระยา	0	2	0	8	2	0	1	0	2	0	15
ถนนบ้านม่อ	2	2	0	5	5	0	0	0	1	0	15
ปากกรอก ตะพานขวน	1	0	0	4	3	1	0	6	0	0	15
กรอกถั่ววงอก	0	0	12	0	0	0	0	3	0	0	15
ปากกรอกแม่ ประคู้โรงกระทะ	0	0	0	4	2	0	0	0	7	0	13
กรอกคราม	0	1	0	9	0	0	0	2	1	0	13
กรอกโรงยาเจ้าภายีฝิ่นนำวัดเลียบ	0	0	0	12	0	0	0	0	0	0	12
ถนนใหม่ขวามือห้างมิตรถ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	11
กรอกพระยาไกรเก่า	0	2	0	9	0	0	0	0	0	0	11
กรอกโรงกระทะ	3	0	1	5	1	0	1	0	0	0	11
กรอกหลังตลาดพระยาไภยบูล	3	2	0	5	1	0	0	0	0	0	11
กรอกสุกรกรงโรงครามลงไป	3	1	6	1	0	0	0	0	0	0	11

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัตถุติด	อาหาร	กสิกรรม	เหล็ก	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
ถนนวัดประยูรวงษ์	0	0	0	3	3	0	3	1	0	0	10
กรอกวัดรังศรี	1	0	0	0	0	0	0	9	0	0	10
กรอกวัดละครท่า	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	10
ถนนบ้านลาวหลังวัดอะนงค์	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	9
กรอกแดง	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	9
กรอกอาม	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	9
ถนนบางสแก	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	8
กรอกโบทพราหมจับแต่เสาชิงช้า	0	2	0	1	3	0	1	0	0	1	8
ถนนบ้านช่างพลอย	0	0	0	0	0	4	0	3	0	0	7
ถนนบ้านลานไปถนนโรงเหล็ก	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	7
กรอกเข้าสารตะพานโพ	0	0	5	2	0	0	0	0	0	0	7
กรอกตลาดพลู	0	0	0	3	2	2	0	0	0	0	7
กรอกหลังโบทพราหมณี	0	0	2	0	3	0	0	0	0	2	7
กรอกคำวัดสุทัศน์	0	5	0	0	0	0	0	1	0	0	6
กรอกทำเรือจ้างบ้านขุนพิศหัว	0	0	0	1	0	0	2	0	3	0	6
กรอกในตลาดวัดอะรุณ	3	0	0	1	2	0	0	0	0	0	6
กรอกบ้านเขมนปากกรอกถั่วออก	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	6
กรอกหลังบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒ	0	0	1	3	1	1	0	0	0	0	6
กรอกวังพระองค์เจ้าสวัสดิ	0	2	0	0	0	0	2	0	0	2	6

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัดอุทัย	อาหาร	กสิกรรม	เหต้าย	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
กรอกวัดขวนหลังตลาดน้อย	0	0	0	0	0	0	0	4	0	2	6
ถนนคลองสาน	0	0	0	2	0	0	1	0	1	1	5
ถนนใหม่ปากกรอกบ้านเจ้สัวเทิง	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5
ถนนโรงครกตามคลองหลอด	0	0	0	4	0	0	1	0	0	0	5
กรอกเจ้าสัวเทิง	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	5
กรอกตะพานขวน	0	1	0	1	3	0	0	0	0	0	5
กรอกท้ายตลาดหลวงนาวา	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	5
กรอกบ้านเขมน	0	0	0	1	0	1	1	2	0	0	5
กรอกหลังวัดอำพะวาริมสวนอะนัน	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	5
กรอกวัดพระพิเรนข้างบ้านหมู่เขมน	0	1	0	0	0	0	0	4	0	0	5
ถนนโรงใหม่ข้างพระราชวังบวร	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	4
ถนนวัดราชพิตร	0	0	0	1	0	0	2	1	0	0	4
ถนนสวนแมงคูด	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4
กรอกเข้าสารวัดฉะฉะสงคราม	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	4
กรอกบ้านแขกไปตีที่ดิน	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	4
กรอกบ้านลาวตลาดใหม่วัดโสมนัส	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	4
กรอกหลังบ้านดอกไม้	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
กรอกหลวงโกษา	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	4
กรอกวังพระองค์เจ้าโสณบัณฑิตย์	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	4

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัดอุทัย	อาหาร	กสิกรรม	เหล่า	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
กรอกวัดสุทัศน์	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	4
กรอกสารเจ้าแม่ประจักษ์	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	4
ถนนขวางวัดบวรนิเวศ	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3
ถนนสะพานหกข้างบ้านพระไพบูลย์	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	3
ถนนใหม่หลังวัดทองบางกอกน้อย	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3
ถนนสะพานควาย	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	3
กรอกข้างวัดราชันดาราม	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	3
กรอกนางหงษ์	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	3
กรอกบ้านขุนวิสุตรักษา	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	3
กรอกหลังสารเจ้าอาม้าข้างเหนือ	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3
กรอกวัดอัมแดงแพ่ง	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3
กรอกสารเจ้าครู	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	3
กรอกสารเจ้าเขียนกงข้างตลาดน้อย	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
กรอกสารเจ้าตันไทร	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3
กรอกสารเจ้าแม่อะเหนียว	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	3
ถนนตีทองข้างวัดสุทัศน์	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
ถนนอุ้งกำปั้นวัดระฆัง	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2
กรอกข้างวัดพระพิเรนทร์	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2
กรอกคตพานแดงวัดฉะเชิงศกราม(ตองป)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัดอุทิศ	อาหาร	กสิกรรม	เหล่า	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
กรอกโรงสีไฟพระยาโชฎีกะราชเศรษฐี	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
กรอกวัดมะหันจันแต่แง้โบทพราหม	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
กรอกสารเจ้าแม่ทับทิมริมวัดลำพง	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
กรอกสารเจ้าอาม้าข้างใต้	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
กรอกสิบเบี้ยเหนือกาบี่สัง	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
ถนนข้างวัดตะนงคาราม	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
ถนนสะพานถ่าน	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
ถนนตลาดแขก	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
ถนนตีทองข้างวัดสุทัศน์	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
ถนนวัดสามจีนสามแยก	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
กรอกเจ้าขุนเนนวังหลัง	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
กรอกเต้า	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
กรอกบ้านเจ้าหลาม	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
กรอกบ้านทองคำปลิวข้างวัด โหงษ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
กรอกบ้านนุหลังวัดธรรมสังเวช	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
กรอกบ้านพระยาเดโชหน้าวัดเลียบ	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
กรอกบ้านพระยาเพชรพิไชย	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
กรอกโรงใหม่ข้างบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒ	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
กรอกหลังบ้านบาทริมวัดสะเกษ	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

ถนน	วัตถุติด	อาหาร	กสิกรรม	เหล้า	ของใช้	ของอื่นๆ	ขายของต่างๆ	หัตถกรรม	กิจการ	แรงงาน	รวม (แนวนอน)
กรอกหลังบ้านพระยามหามลตรีอานอกราชการ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
กรอกหลวงกุมารเพชรเก้าในถนนสำเพ็ง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
กรอกวัดโคก	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
กรอกวัดยวน	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
กรอกสารเจ้าปูนเถาถั่ง	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
รวม (แนวตั้ง)	182	231	124	728	342	68	373	143	252	123	

ที่มา: สารบัญชีสวนที่ 2 คือรายการในจังหวัด ถนน แลตรอก สำหรับเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ค้นฉบับ จำกัด. 2541 .

หมายเหตุ: "วัตถุติด" หมายถึง ข้าวสาร ข้าวกล้อง ปลา หมู เนื้อสัตว์ เครื่องแกง เครื่องเกาเหลา นำปลา ผัก ถั่ว แป้งมัน ขมิ้น พริก เกลือ เป็นต้น; "อาหาร" หมายถึง เกาเหลา ข้าวแกง ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ เต้าหู้ ขนมน จันอับ เต้าฮวย ขนมนึ่ง วุ้น ของคอง ซา กาแฟ อินทผาลำ เป็นต้น; "กสิกรรม" หมายถึงทำนา เพาะถั่วถอก เตียงหมู ฟักและเตียงลูกเป็ด; "เหล้า" หมายถึงรวมถึง เหล้า บุหรี่ ยาฝิ่น ยา; "ของใช้" หมายถึง เสื้อผ้า เครื่องแก้ว เครื่องทองเหลือง ป้าน ถ้วยชาม หม้อ ถัง เครื่องเหล็ก โคม กระดาษ แพเสา เป็นต้น; "ของอื่น ๆ" หมายถึง อัญมณี เครื่องลายคราม นาฬิกา หนังสือพิมพ์; "ขายของต่างๆ" หมายถึงข้อมูลที่เอกสารไม่ได้ระบุรายละเอียดสินค้าลงไป และหมายรวมถึง การหาบของขาย การออกร้านขายของที่ตลาด; "หัตถกรรม" หมายถึง ทอผ้า สาน เข่ง เข่งปลาทุ สานผ้าสี กระจาด ทำหนังฟอก พัด กระบุง อังโล่ เย็บจาก เย็บเสื่อ เย็บรองเท้า เย็บร่ม เป็นต้น; "กิจการ" หมายถึง โรงเลื่อย บ่อนเบียร์ โรงรับจำนำ ร้านเขียนหอย โรงรถเช่า โรงโสเภณี บ่อนเบียร์ เป็นต้น; "แรงงาน" หมายถึงการรับจ้างใน โรงเลื่อย เรือขนช้าง เป็นจับกัง ชักเสื่อ ลูกจ้างทั่วไป หาบน้ำ รับจ้างขับรถ.

ภาคผนวก ข.

ยอดการเลี้ยงชีพของพลเมืองสยาม พ.ศ. 2472

ประเภทการอาชีพ	จำนวนแรง
1. ภาคการเกษตรและกสิกรรม	
ทำนา	5,637,119
ทำสวนต่าง ๆ	281,078
ทำไร่ต่าง ๆ	242,136
การประมง	82,853
ทำไร่ข้าว	61,088
ทำตาล	22,412
เลี้ยงปศุสัตว์	20,395
ฆ่าสัตว์ขาย	589
รวม	6,347,670
2. ภาคธุรกิจและการค้า	
ค้าขายต่าง ๆ	457,602
ค้าขายข้าว	20,159
ตัดไม้ค้าฟัน	12,738
หาของป่า	7,053
ค้าไม้	5,329
ทำฝ้ายอกร	1,651
ขายเครื่องรูปพรรณ	786
รับจํานำและให้กู้	486
ขายอาวุธปืน	62
รวม	505,866
3. งานช่างและหัตถอุตสาหกรรม	
ทำผ้า	61,800
ช่างไม้	19,594
จักสาน	18,820
ช่างสนะ	12,042
ช่างเครื่องรูปพรรณ	8,528
ช่างปั้น	8,003
ช่างเหล็ก	7,181
ทำเครื่องดินเผา	4,660
ฟั่นเชือก	4,136
ทำเรือ	3,002

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

ประเภทการ	จำนวนแรง
ช่างก่อสร้าง	2,467
ช่างเครื่องจักรกล	1,432
ทำไหม	1,206
ช่างบัดกรี	1,058
ช่างหล่อ	989
ช่างแกะช่างกลึง	558
ทาสี	456
ทอเสื่อ	306
ช่างเวียน	114
ฟอกหนัง	105
ช่างปั้น	77
ทำเครื่องแก้ว	8
หัตถกรรมอื่น ๆ	101
รวม	156,643
4. รับราชการ	62,109
5. ภาคการผลิตและอุตสาหกรรม	
เลื่อยไม้	23,552
ทำเกลือ	7,781
ทำเหมืองแร่	6,703
สีข้าว	3,709
ทำครั่ง	3,591
ทำป่าไม้	3,542
เผาถ่าน	2,718
โรงงานต่าง ๆ	775
มวนบุหรี่	706
ทำปูน (เผาปูน)	212
ทำกระดาษ	157
ทำกระเบื้องซีเมนต์	14
รวม	53,460
6. การเบ็ดเตล็ด	
ทำாரงาน	357,857
เดินเรือ	5,865
แจวเรือจ้าง	4,647

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

ประเภทการ	จำนวนแรง
เก็บค่าเช่า	3,084
กรรมกรและรับจ้าง	-
รวม	371.453
7. วิชาชีพเฉพาะ	
แพทย์ต่าง ๆ	6,461
ตัดผม	3,721
มหรสพ	3,654
ทนายความ	932
ถ่ายรูป	571
ซ่อมรถ	445
ช่างเขียน	328
นายหน้าต่าง ๆ	263
ช่างพิมพ์	205
แลกเปลี่ยน	111
รวม	16,691
8. อื่น ๆ	9,248

ที่มา: *เทศภิบาล*, เล่มที่ 20 ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2472), หน้า 383-385.

หมายเหตุ: “ยอดบัญชีการเลี้ยงชีพนี้ ตามวิธีการให้แสดงเป็นจำนวนแรง ไม่ใช่ตามจำนวนคน คือมุ่งเอาการหาเลี้ยงชีพที่บุคคลประกอบเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นในคน ๆ หนึ่ง ถ้าได้ประกอบกิจการหาเลี้ยงชีพเป็นส่วนใหญ่ หรือสำคัญก็ประเภท ก็ต้องคิดจำนวนการเป็นรายประเภท เช่น นาย ก. มีอาชีพสำคัญในทางทำนา และทำการผูกขาดจับสัตว์น้ำด้วย การรับจ้างก็ต้องมีอยู่ในการทำนาแรงหนึ่ง และการจับสัตว์น้ำอีกแรงหนึ่ง ส่วนการหาเลี้ยงชีพที่ประกอบแต่เล็กน้อย ไม่ใช่ส่วนสำคัญในชีวิตคน ๆ หนึ่ง ๆ หานับเป็นแรงขึ้น ไม่ อนึ่ง ประเภทการหาเลี้ยงชีพนี้ เจ้าพนักงานต้องเก็บจำนวนจากประเภทการหาเลี้ยงชีพในบัญชีสำรวจ ซึ่งเจ้าบ้านทำขึ้น เจ้าพนักงานจะต้องสันนิษฐานว่า การอะไรจะควรสมทบเข้ากับประเภทใด ตามแบบของกระทรวง เพราะฉะนั้นการสันนิษฐานประเภทการหาเลี้ยงชีพอาจจะไม่ตรงประเภทการ โดยแท้จริงได้บ้าง แต่อย่างไรก็ดี การคลาดเคลื่อนเช่นนี้ก็เพียงแต่บเข้าประเภทผิดไปได้บ้าง เช่น ลูกจ้างทำการช่างในโรงเลื่อย อาจจะลงเป็นประเภทรับจ้างก็ได้ แต่คงไม่ขาดจำนวนเสียทีเดียว” ยกจากคำอธิบายประกอบบัญชีใน, *เรื่องเดียวกัน*.

ภาคผนวก ค.

ห้างร้านสำคัญในกรุงเทพฯ ช่วงปลายรัชกาลที่ 5-รัชกาลที่ 6

	ชื่อห้างร้าน	ผู้บริหาร/ดำเนินกิจการ	สินค้า	จากข้อมูลปี
1	ห้างสิทธิพันธ์	-	เฟอร์นิเจอร์นำเข้าจากตะวันตก	2451
2	ห้างสันตโภชน	เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ ฯลฯ	ของคอง ของหวาน ของใช้สตรี ยาไทยและยาฝรั่ง	2451
3	ห้างกีเชียงและบุตร	F.X.Yew Nguang and etc.	ขายสิ่งของเครื่องใช้ทั่วไป	2451
4	ห้างหลวงสุวรรณกิจชำนาญ	หลวงสุวรรณกิจ	ทอง เงิน	2451
5	ห้างขายยาวิรัชจันทร์	คุณวิรัช	ขายยา	2451
6	ห้างพันสุวรรณกิจ	Phan Suwanakitch	ทองคำ อัญมณี	2451
7	Siam Import Company	Mr. H.V. Bailey	เครื่องยนต์ รถยนต์	2451
8	E.C. Monod et Fils	Mr. Monod	ตัวแทนบริษัทต่างชาติ ขายของทั่วไป	2451
9	The Standard Oil Co. (สาขาสยาม)	-	น้ำมัน	2451
10	The Barmen Export-Gesell Schaft m.b.H. (สาขาสยาม)	Mr. Walter Koch	โลหะภัณฑ์ และสินค้าทั่วไป	2451
11	British American Tobacco Co., Ltd. (สาขาสยาม)	Mr. Reginald Page	บุหรี่ ยาสูบ	2451
12	ห้างสิงห์โต (Falck & Beidek)	Mr. Falck and etc.	โลหะภัณฑ์ เครื่องเขียน เฟอร์นิเจอร์ เครื่องยนต์ ตู้เซฟ เครื่องแก้ว ถ้วยชาม จักรยาน	2451
13	The Straits-Siam Mercantile Co. (สาขาสยาม)	Mr. P.Semprez	ผ้าไหม สินค้าทั่วไป	2451
14	ห้างหลุยส์ ดี เลียวโนเวนส์ (Louis T.Leonowens, Ltd.)	Mr.Louis T. Leonowens	นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ	2451

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ค. (ต่อ)

	ชื่อห้างร้าน	ผู้บริหาร/ดำเนินกิจการ	สินค้า	จากข้อมูลปี
15	Diethelm & Co., Ltd. (สาขาสยาม)	Mr. Fritz Lenthold	นำเข้าและขายสินค้าเงิน ด้ายย้อมสี ผ้ายัด	2451
16	ห้างบี. กริม (B.Grimm & Co.)	Mr. Grimm	นำเข้าและขายเครื่องใช้ และของต่าง ๆ	2451
17	The Bangkok Manufacturing Co., Ltd.	-	ขายน้ำสะอาด น้ำแข็ง น้ำอัดลม โซดา สินค้าแช่แข็งจากต่าง ประเทศ เนยสด	2451
18	ห้างแบดแมน (Badman & Co.)	Mr. Harry A. Badman	นำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย	2451
19	Societa Italo-Siamese	Mr. T.Pozzi and etc.	นำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ดจากอังกฤษ	2451
20	ห้างเอส. เอ. บี. (Societe Anonyme Belge)	Dr. A.de Keyser	นำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ดจากเบลเยียม นาฬิกา อัญมณี	2451
21	ห้างแกรเลิต (F. Grahert & Co.)	Mr. F.Grahert	ทองคำ อัญมณี	2451
22	Vacuum Oil Company	Mr. E.H.V.Mayne	น้ำมัน	2451
23	L.Th. Unverzagt	Mr.Unverzagt	นำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ด	2451
24	ห้างขายยาอังกฤษ (The British Dispensary)	Dr. Gowan	ขายยา กล้องและอุปกรณ์ถ่ายรูป	2451
25	ห้างขายยาตะพานเหล็ก	Dr. G.Bossoni	ขายยา	2451
26	The Bangkok Dispensary	Mr. Richard Schulz	ขายยา	2451
27	ห้างโรเบิร์ตเลนซ์ (Robert Lenz & Co.)	Mr. Robert Lenz	ร้านถ่ายรูป	2451
28	M.T.S. Merican	Mr. M.T.S. Merican	ขายชาด หินขัด ผ้า	2451
29	Seekak Dispensary	Dr. H.Adamsen	ขายยา	2451
30	ห้างซีปาปายาโนปูลอส (C. Pappayanopulos)	Mr. C.Pappayanopulos	นุหรี นำเข้าใบยาสูบ	2451
31	The Monopole Store	Louis Choi	ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด	2451

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ค. (ต่อ)

	ชื่อห้างร้าน	ผู้บริหาร/ดำเนินกิจการ	สินค้า	จากข้อมูลปี
32	The Union Dispensary	-	ขายยา	2451
33	ห้างสุนซุ่ยโฮ (H. Swee Ho)	Hoon Tony Dui	นำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ด ตัวแทนขายยา	2451
34	Chop Yong Tet Hin Tai	Yong Hieng Siew	นำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ด	2451
35	Thye Guan Eng Kee Stores	Tan Hong Eng	นำเข้าเหล็ก เบียร์ ไวน์	2451
36	Tong Lee Seng (สาขาสยาม)	Lim Choon Heng	สินค้าฟุ่มเฟือย อาทิ ไวน์ เหล็ก เครื่องแก้ว ถ้วยชาม ขนมปัง	2451
37	Chop Choo Kwang Lee	Choo Yoon	นำเข้ากระเบื้อง ซีเมนต์ เครื่องเหล็ก ตะปู สี่	2451
38	Tan Tai Guan	Tan Boo Wee	นำเข้าเหล็ก ไวน์ เบียร์ จากยุโรป	2451
39	Tan Guan What	Tan Guan What	นำเข้าสินค้าจากยุโรป และขายรองเท้า หมวก	2451
40	ห้างนาโคดาอุสมานไบ	-	ขายของนำเข้าจากตะวันตก	ปลาย ร.5-กลาง ร. 6
41	ห้างยอนแซมตัน	-	ขายผ้านำเข้า และตัดชุดสูท	ปลาย ร.5-กลาง ร. 6
42	ห้างศรีเปตัง	หลวงปรมพุดชัย	เครื่องใช้เครื่องแต่งกายต่างๆ เป็นผู้ส่งผ้าลายเนื้อดี	กลาง ร.6
43	ห้างชวนหลี	นายตื่น ชวน	เครื่องกระป๋อง บุหรี่ เครื่องแต่งกาย	2468
44	ห้างเซ่งหววน	-	เตียงเหล็ก เครื่องแก้ว พรหม จักรยาน ตะเกียง นาฬิกา หมวก เหล็ก	2468
45	ห้างจิวหลี	นายกู้โกน	ทำทอง นาก เงิน รับชุบทอง นาก เงิน นิกเกิ้ล	2468
46	ห้างนายเลิศ	นายเลิศ	ทำน้ำแข็ง มีรถยนต์ให้เช่า ต่อเรือยนต์ จำหน่ายเครื่องถ้วยชาม	2468
47	ร้านนาย ต.เง็กชวน	นาย ต.เง็กชวน	สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น นาฬิกา ตะเกียง พัดลม	2468
48	คันทันอ้อมง (ตั้งมาประมาณ 50 ปี)	-	เสื้อแพร กางเกงแพร ผ้าม่วงเซี่ยงไฮ้	2468

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ค. (ต่อ)

	ชื่อห้างร้าน	ผู้บริหาร/ดำเนินกิจการ	สินค้า	จากข้อมูลปี
49	ห้างย่งคิดหงวน (สาขา ถ.ลำเพ็ญ และ ถ.ราชวงศ์)	-	สังค้ายี่สิบ ค้ายี่สิบจากต่างประเทศ (ตั้งมาประมาณ 50 ปี มาแล้ว)	2468
51	ราชวงศ์สโตร์ (The Rajawong Store)	-	นาฬิกา แวนตา หมวก ผ้าม้วน กางเกง แพร โคมสาน ตะเกียง	2468
52	ห้างขายยาวัดสามจีน	-	รับสั่งของนอกมาจำหน่าย เช่น เครื่องยา และสิ่งของต่างๆ	2468
53	ห้างสุนชูฮง (H. Swee Hong)	นาย ชม สุนตระกูล	ตั้งสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องกระป๋อง	2449
54	ห้าง แอ โอ บี เฮนสกี	-	เครื่องจักรต่างๆ รถยนต์ วิทยุ โทรศัพท ผ้า เหล้า เบียร์ ยา	2468
55	ห้างบำรุงศิริพันธ์	นส.ศิริพันธ์	เครื่องแก้ว น้ำอบ	ปลาย ร.5
56	ห้างขายยาโอสถสยาม	-	ยาไทย และยาฝรั่ง	2455
57	Samsudin Jiwaaje Raja	ห้างชาวอินเดียสาขาในไทย	ผ้า เครื่องแก้ว ของใช้ในบ้าน	2468
58	ประดิษฐ์สุคนธา	-	จำหน่ายเครื่องหอม	2455
59	ห้างขายยามิตานี	หมอ เอ็ม มิตานี	รักษาโรค รับประทานโลหิต น้ำลาย ปัสสาวะ ด้วยกลีงจุลทรรศน์	2468
60	ห้างเค โอ ยามา	-	ขายสินค้าญี่ปุ่นต่างๆ ขายยาอ้อมผม น้ำมันใส่ผม	2468
61	ห้างเพาลีปกเคนปัก	-	จำหน่ายเครื่องจักรต่างๆ เช่น ทำน้ำแข็ง เครื่องต้มสุรา ฟอกหนัง	2468
62	ห้างขายยาสมิทฟามาซี	-	ขายยารักษาโรค หัวเชื้อทำน้ำมะเน็ด น้ำหอม สบู่	2468
63	อีสู่นมัย (เปิดประมาณ 20 ปี)	-	จำหน่ายทอง และทำทองรูปพรรณ	2468
64	บริษัท เขวราช จ.ส.ช.	นายกิมพงษ์ ทองรัช	ขายยา แวนตา น้ำหอม เหล้า อุปกรณ์ถ่ายรูป เครื่องเขียน	2468
65	ห้าง เอส.ดี โคสต์ และบริษัท	-	สินค้าผ้า เครื่องเดินทาง น้ำหอม นาฬิกาข้อมือ ทอง เพชรพลอย	2468
66	ยี่ห้อจันกิมกี (เป็นเจ้าของห้างห้างสิงห์โตเก่า)	-	เป็นเจ้าของ โรงสีไฟกิมไฟส่อง และห้างสิงห์โตเก่า	2468
67	บ้านฮั่วเสง (เดิมเป็นห้างเคียมฮั่วเสง)	-	จำหน่ายเครื่องเหล็ก	2468

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ก. (ต่อ)

	ชื่อห้างร้าน	ผู้บริหาร/ดำเนินกิจการ	สินค้า	จากข้อมูลปี
68	ห้างบ้านเช่าไถ่ (ตั้งมาประมาณ 20 ปี)	-	ตัดเครื่องแบบข้าราชการ	2468
69	ห้างชิตติสิเปนซารี	นายกิมห้อง โอสถ	จำหน่ายยา เครื่องหอม และของเบ็ดเตล็ด	2451
70	ห้างจาดูรงค์อำภรณ์	-	ขายเครื่องแบบลูกเสือ เครื่องสปอร์ต	2468
71	ห้างกองบ้านแสง (ตั้งมาประมาณ 20 ปี)	-	จำหน่ายเครื่องแบบ	2468
72	แม่สมบุญจิวตั้ง	-	จำหน่ายทอง	2468
73	ห้างสุราคลิก	หลวงไมตรีวานิช	เหล้า เบียร์ อุปกรณ์ห้องน้ำ ตะเกียง จักรยาน เครื่องแก้ว	2468
74	ตั้งโต๊ะกัง (ตั้งมา 50 ปีเศษ)	-	จำหน่ายทอง รับทำทอง ซ่อมขายฮวยตัว	ร.5
75	โซ้วซุนหลีคุณกี	-	จำหน่ายเครื่องลายคราม	2468
76	ห้างแข่งขง	-	จำหน่ายเครื่องแต่งกาย	2468
77	ห้างเอ อี เลลี	-	เครื่องเขียน เครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย	2468
78	ห้างสองเฮงสโตร์	-	เครื่องแต่งกาย เครื่องหอม ตะเกียง เครื่องใช้สำหรับบ้าน	2468

ที่มา: Arnold Wright and Oliver T. Breakspear, *Twentieth Century Impressions of Siam: Its History, People, Commerce, Industries, and Resources* (Bangkok: White Lotus, 1994), pp. 257-287; กาญจนาคพันธุ์, *กรุงเทพฯ เมื่อวานนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2545).

ภาคผนวก ง.

บริษัท ห้างหุ้นส่วน และหุ้นส่วนสามัญ ที่จดทะเบียน พ.ศ. 2454-ตุลาคม พ.ศ. 2468 (เฉพาะที่มีที่ทำการอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และธนบุรี)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
ธุรกิจทางการผลิต				
1 ทำนาศิระชะกระบือ	มีนาคม 2463	ต. สามเสน	ทำการหาผลประโยชน์ ในทางนา	บริษัทจำกัดสินใช้
2 ทำนาลำไช	พฤศจิกายน 2465	ต. สะพานพิทยเสถียร	ทำการหาผลประโยชน์ ในทางนา	บริษัทจำกัดสินใช้
3 ทำนาท่าไข่	มีนาคม 2460	ต. สามเสน	ทำการหาผลประโยชน์ ในทางนา	บริษัทจำกัดสินใช้
4 สวนยางรูปนิมิตร	มิถุนายน 2463	ถ. สุริยวงษ์	ทำการปลูกยางพารา	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
5 พาณิชยสยามปักยไต้	มีนาคม 2460	ถ. ราชวงษ์	ทำการเพาะปลูก และเหมืองแร่	บริษัทจำกัดสินใช้
6 ห้างป่าไม้ลำแม่พาศิ	มกราคม 2464	ถ. บำรุงเมือง	ทำการป่าไม้ต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
7 ป่าไม้วัฒนา	พฤศจิกายน 2466	ถ. ราชศิริห์	ทำการป่าไม้เบญจพรรณ	หุ้นส่วนสามัญ
8 ทำเหมืองแร่นายสอก	กันยายน 2457	ต. รอกชาเตอร์แบงก์	ทำเหมืองแร่	บริษัทจำกัดสินใช้
9 เหมืองแร่สหกิจ	กันยายน 2468	ถ. สุริยวงษ์	ทำเหมืองแร่	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
10 เหมืองแร่นครศิริธรรมราช	มีนาคม 2457	ต. รอกช่องกงแลเชียงไต้แบงก์	ทำเหมืองแร่	หุ้นส่วนสามัญ
11 เบอร์ลีชุกเคอร์แอนด์กำปะนี	กุมภาพันธ์ 2463	ถ. ราชวงษ์	ทำเหมืองแร่	หุ้นส่วนสามัญ
12 บ่อถ่านศิลาสยาม	กันยายน 2463	อ. ป้อมปราบ	ขุดและขายถ่านศิลา	บริษัทจำกัดสินใช้
13 ปูนซีเมนต์ไทย	ธันวาคม 2456	อ. บางซื่อ	ทำปูนซีเมนต์	บริษัทจำกัดสินใช้
14 ยองบัวนหลิ	ตุลาคม 2465	ถ. เจริญกรุง	ทำกระเบื้องและท่อซีเมนต์	บริษัทจำกัดสินใช้
15 ทงฮวดไต้	ธันวาคม 2463	อ. ป้อมปราบศัตรูพ่าย	ทำกระเบื้องซีเมนต์	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
16 ชินฮั่ว	พฤษภาคม 2460	อ. บางรักษ์	ทำกระเบื้องซีเมนต์	หุ้นส่วนสามัญ
17 บัวนฮั่วสง	พฤษภาคม 2466	ปากคลองบ้านสมเค็จ ธนบุรี	ทำกระเบื้องต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
18 ยินฮองบัววนหลี	กรกฎาคม 2468	ต. ตลาดน้อย	ทำโรงสีข้าวและจำหน่ายข้าว	บริษัทจำกัดสินใช้
19 กิมฮัวหลงจิ้นกี	กันยายน 2464	อ. สามเสน	ทำโรงสีข้าว	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
20 เจียมุย	กรกฎาคม 2466	ถ. เกษม	ทำโรงสีข้าว	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
21 ย่องฮงหลง	เมษายน 2466	อ. ชนะสงคราม	ทำโรงสีข้าว	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
22 ฮงล่งฮวด	มีนาคม 2462	อ. ราชบุรณะ ชนบุรี	ทำโรงสีข้าว	หุ้นส่วนสามัญ
23 กิมเซ่งหงวน	พฤศจิกายน 2459	ริมคลองผดุงกรุงเกษม	ทำโรงสีกลไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
24 ง่วนไถ่	มีนาคม 2462	อ. ราชคฤห์ ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
25 ง่วนเจียงเสง	พฤษภาคม 2463	ต. คลองสาร ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
26 ง่วนฮัวเสง ฤา ง่วนฮงเสง	พฤษภาคม 2463	อ. บุคโล ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
27 ง่วนฮงไถ่	พฤษภาคม 2463	อ. บางยี่เรือ ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
28 ง่วนเจียงเสงตี้เจียบกงซี	ตุลาคม 2464	อ. คลองสาร ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
29 ง่วนเจียงเสงกงกี	ธันวาคม 2467	อ. คลองสาร ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
30 จิ้นเสงจิ้น	มิถุนายน 2459	ต. บ้านใหม่	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
31 เซียงกีจิ้น	กุมภาพันธ์ 2461	1: ริมวัดทองธรรมชาติ ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
32 เซียงกีจิ้น	กุมภาพันธ์ 2461	2: อ. บุคโล ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
33 เซ่งเฮงหลี	มีนาคม 2464	ริมสะพานสว่าง	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
34 เซ่งน้ำพง	เมษายน 2465	อ. สามแยก	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
35 เตียงเซ่งจิ้น	กุมภาพันธ์ 2459	ต. ตลาดน้อย	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
36 เต็กหลีแอนด์กำปะนี	สิงหาคม 2462	อ. บุคโล ชนบุรี	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
37 ง่วนติดหลี	สิงหาคม 2458	อ. บางซื่อ	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
38 ง่วนฮวดเสง (ง่วนฮัวคเสงจิ้น)	พฤศจิกายน 2462	ถ. ทรงวาด	ทำโรงสีไฟ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป/

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
39 สามัคคีเจริญ	พฤษภาคม 2465	ถ. นครสวรรค์	ตั้งโรงสีข้าว	หุ้นส่วนสามัญ
40 วิงเซ่งหลง จำกัดสินใช้	กรกฎาคม 2465	บางลำภูล่าง ชนบุรี	โรงเลื่อยไม้	บริษัทจำกัดสินใช้
41 เซ่งย่านฮวด	ธันวาคม 2457	หน้าวัดบวรนิเวศฯ	โรงเลื่อยไม้	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
42 เซ่งย่านพงษ์	มีนาคม 2465	อ. ชนะสงคราม	โรงเลื่อยไม้	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
43 กงกี	ธันวาคม 2457	ริมวัดสระเกษ	โรงเลื่อยไม้	หุ้นส่วนสามัญ
44 ง่วนฮวดหลี	พฤษภาคม 2457	บางขุนพรหม	โรงเลื่อยจักร	หุ้นส่วนสามัญ
45 สยามอินดัสตรี	กุมภาพันธ์ 2466	ต. วัดตะเคียน	ทำสบู่ชนิดต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
46 หลีเซียง	มีนาคม 2460	ถ. เขาวราช	ทำสบู่ชนิดต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
47 ย่องเฮงกงซี ทำสบู่	ตุลาคม 2464	ถ. พระราม 6	ทำสบู่ชนิดต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
48 เอฟ. ดับละยูส ไปเดล	กันยายน 2468	ต. ราชวงษ์	ทำการหัตถกรรม ยันตกรรมและจำหน่ายผ้า	บริษัทจำกัดสินใช้
49 คณะหุ้นส่วนกลั่นไม้สยาม	พฤศจิกายน 2459	ต. บางรักย์	ทำการกลั่นไม้และฝักหญ้า	หุ้นส่วนสามัญ
ธุรกิจทางการค้า พาณิชยกรรม				
1 เคียมฮั่วเฮง	ธันวาคม 2464	ต. ตลาดน้อย	จำหน่ายสุรา นูหรี และเครื่องอาหารต่าง ๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
2 ดงโป	สิงหาคม 2460	ถ. เขาวราช	จำหน่ายสุราต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
3 เต็กง่วนไถ่	พฤษภาคม 2459	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายสุราต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
4 เอ็กเฮงหลง	ธันวาคม 2460	พาหุรัตน์	จำหน่ายสุราต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
5 กวางง่วนสูน	กรกฎาคม 2462	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายสุราต่างประเทศ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
6 น้ำเซ่งฮวด	กรกฎาคม 2467	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายสุราต่างประเทศ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
7 ยงฮะเฮงกงกี	กันยายน 2457	อ. จักรวรรดิ	จำหน่ายสุราต่างประเทศ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
8 เลียงฮง	ตุลาคม 2465	ถ. เขาวราช	จำหน่ายสุราต่างประเทศ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
9 โอเรียนเต็ลสโตร์	มีนาคม 2462	บางรักษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
10 เก็ดเซแอนด์ก่าปะนี	กุมภาพันธ์ 2462	ต. สีลม	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
11 กวงเฮงฮวด	กรกฎาคม 2463	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
12 ซอเฮงฮวด	ธันวาคม 2457	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
13 เซ่งเซ็งฮะเซียง	พฤศจิกายน 2464	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
14 ย่งอันจั้น	ธันวาคม 2456	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
15 ก้วงหยูฮวดเคียมหลี	พฤษภาคม 2460	ถ. หัวลำโพง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
16 กวงเซ่ง	สิงหาคม 2461	อ. คลองสาร ธนบุรี	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
17 เกียนซิงคั่นานคั้งซังค์	กรกฎาคม 2462	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
18 ไซ้เซ่งฮุ้น	มีนาคม 2459	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
19 จีโนสยาม เทรคิงก่าปะนี	มกราคม 2464	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
20 ดี. กูเปอร์ยอนสะตันแอนด์ก่าปะนี	กันยายน 2463	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
21 ไคเย็บแอนด์ก่าปะนี	สิงหาคม 2459	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
22 ตี้ดเฮง	พฤศจิกายน 2461	ถ. เขาวราช	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
23 ทงเฮงฮะกี	กุมภาพันธ์ 2456	หน้าวัดสามปลื้ม	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
24 ท่งฮั่วหลี	กรกฎาคม 2457	1: ทำนํ้าริมโรงพักจักรวรรดิ	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
25 ท่งฮั่วหลี	กรกฎาคม 2457	2: ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
26 บ้วนซุ่นเฮง	มีนาคม 2459	ต. สามแยก	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
27 ซ่วนหลี	มิถุนายน 2457	1: ถ. พาหุรัด	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
28 ซ่วนหลี	มิถุนายน 2457	2: ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
29 อุไ้เฮง	กรกฎาคม 2460	ถ. วรจักร์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
30 อี. อี. กิลิตวาลา	มกราคม 2460	ฉ. พหลุรัตน์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
31 เอ. ไมคินแอนด์ ก่าปะนี	ธันวาคม 2461	ฉ. เขาวราช	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
32 เอ. เอช. เอ็ม. อาดัมแอนด์ ก่าปะนี	ตุลาคม 2462	1: ฉ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
33 เอ. เอช. เอ็ม. อาดัมแอนด์ ก่าปะนี	ตุลาคม 2462	2: ฉ. สำเพ็ง	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
34 เอ็ฟ. อับดุลลาโอบ แอนด์ก่าปะนี	มีนาคม 2464	ฉ. พหลุรัตน์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
35 ลาภสิงห์นาธานสิงห์	ธันวาคม 2462	ฉ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
36 วิสูตรภักดิ์	ธันวาคม 2463	อ. สามยอด	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
37 เอ. อี. นานาแอนด์ก่าปะนี	กุมภาพันธ์ 2458	ฉ. จักรวรรดิ	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
38 แอล. เอส. บักวานชิง แอนด์ โก	มีนาคม 2459	ฉ. ราชวงษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
39 บ้วนซุ่นหลี	มิถุนายน 2463	อ. บางรักษ์	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
40 เปาทงก่าปะนี	พฤษภาคม 2464	อ. สามแยก	จำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
41 พาณิชการสยาม	กรกฎาคม 2458	ฉ. ราชบพิต	จำหน่ายสินค้าและรับเป็นนายหน้า	หุ้นส่วนสามัญ
42 บางกอกทราเวลลิงเอเย็นซี่	กรกฎาคม 2460	ฉ. เจริญกรุง	รับเป็นนายหน้าสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
43 เคียมฮั่วเสงแอนด์โก	พฤศจิกายน 2458	อ. สำเพ็ง	จำหน่ายและรับส่งสินค้า	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
44 ภัณฑ์กยาสมาคม	พฤษภาคม 2457	เชิงสะพานตึกดิน	รับสั่งและส่งสินค้ากับต่างประเทศ	หุ้นส่วนสามัญ
45 กวยแอนด์ โก	กรกฎาคม 2458	ฉ. อนุวงษ์	รับสั่งและส่งสินค้ากับต่างประเทศ	หุ้นส่วนสามัญ
46 กงเฮงเสง	พฤศจิกายน 2458	ฉ. ทรงวาด	รับสั่งและส่งสินค้ากับต่างประเทศ	หุ้นส่วนสามัญ
47 อี้เต็กเซียง	กุมภาพันธ์ 2465	ฉ. ทรงวาด	รับสั่งและส่งสินค้าต่างประเทศ	หุ้นส่วนสามัญ
48 เซ่งฮงไถ่	มีนาคม 2459	ฉ. ทรงวาด	รับสั่งและจำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
49 ฮกจ้วนแอนด์โก	กุมภาพันธ์ 2459	ฉ. เขาวราช	รับสั่งและจำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
50 พิศาลพาณิชย์บริษัท	มิถุนายน 2462	ตรอกกัปตันบุช	สั่งและขายสินค้าต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
51 รัตนมาลา	พฤษภาคม 2464	สี่แยกพาหุรัด	จำหน่ายเครื่องใช้ต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
52 โฮเทลรอยแยล	มีนาคม 2467	อ. สาทร	จำหน่ายเครื่องบริโภคต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
53 ชุนฮะเสง	เมษายน 2458	ตรอกเจ็ดหัวเนียม	จำหน่ายเครื่องกระเบื้องต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
54 ช่วนหลีจั่น	พฤษภาคม 2457	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายเครื่องกระเบื้องต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
55 ส่วนหลีจั่น	พฤษภาคม 2457	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายเครื่องกระเบื้องและสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
56 สีพระยาสะโตร์	กรกฎาคม 2467	ถ. สีพระยา	จำหน่ายเครื่องอาหารและเครื่องกระเบื้อง	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
57 เสี่ยมเกียเหลา	มกราคม 2467	อ. ป้อมปราบ	จำหน่ายอาหารต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
58 ใจ์หลี	กันยายน 2467	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายอาหารต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
59 ฮุนซ่วยโฮ	ธันวาคม 2456	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายน้ำหวานต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
60 วิเลียมกงซี	พฤษภาคม 2457	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายน้ำโซดาและของเบ็ดเตล็ด	หุ้นส่วนสามัญ
61 สุภรพณิชย์	กันยายน 2467	อ. พาหุรัด	ขายเครื่องเขียน เสื้อผ้า และของเบ็ดเตล็ด	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
62 แมกเบ็คสฟาร์มาซี	สิงหาคม 2459	ต. บางรักย์	จำหน่ายเครื่องยาต่าง ๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
63 เขาวราช	พฤศจิกายน 2462	ถ. เขาวราช	จำหน่ายเครื่องยาต่าง ๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
64 สมิทพามาซี	มิถุนายน 2466	ถ. เขาวราช	จำหน่ายเครื่องยาต่าง ๆ	หุ้นส่วนสามัญ
65 เกียนเฮงหลง	สิงหาคม 2461	ต. สพานหัน	จำหน่ายเครื่องยาต่าง ๆ	หุ้นส่วนสามัญ
66 ซินซิ่นฮอง	กรกฎาคม 2465	ต. สัมพันธวงศ์	จำหน่ายข้าวต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
67 ซินฮั่วเซียง	ตุลาคม 2465	ต. ตลาดน้อย	จำหน่ายข้าวต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
68 กิมจ่วนฮอง	กรกฎาคม 2463	อ. จักรวรรดิ	จำหน่ายข้าวต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
69 ง่วนฮั่วฮวด	กันยายน 2464	อ. บุคโล ธนบุรี	จำหน่ายข้าวต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
70 เต็กเซงจั่น	สิงหาคม 2458	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายข้าวต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
71 เตียงฮิน	กันยายน 2463	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายข้าวต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
72 ท่งฮั่วหลี	พฤษภาคม 2461	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายข้าวและสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
73 ง่วนแสง	สิงหาคม 2461	ถ. จักรวรรดิ	จำหน่ายข้าวสาร	หุ้นส่วนสามัญ
74 กิมฮุ้นหลี	กรกฎาคม 2462	ถ. เยาวราช	จำหน่ายข้าวสารกับต่างประเทศ	หุ้นส่วนสามัญ
75 กวนฮุ้นกงซี	กันยายน 2467	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายน้ำตาล เกลือและสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
76 เอ. แอนด์ เอ. นานาแอนด์ก่าปะนี	กุมภาพันธ์ 2459	ตลาดสมเด็จพระชนบุรี	จำหน่ายน้ำอ้อยสำหรับต้มเหล้า	หุ้นส่วนสามัญ
77 สยามไฮเอนด์เลเทอร์	ตุลาคม 2460	ตรอกช่องกงแลเชียงใต้แบงก์	จำหน่ายหนังสือตัวต่างๆ	บริษัทจำกัดสินใช้
78 ดี. แอส. มะหะมัดเมียบแอนด์ ก่าปะนี	มีนาคม 2457	ถ. เยาวราช	จำหน่ายหนังสือต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
79 ฮ่งเซ่งไถ่	กันยายน 2466	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายหนังสือ หอม กระเทียมและอื่นๆ	หุ้นส่วนสามัญ
80 น้ำสงหลง	กุมภาพันธ์ 2463	ถ. เยาวราช	ขายผ้าและแพรต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
81 เมฮาร์ซิงค์ ไนฮาลซิงค์	ตุลาคม 2461	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
82 มุกานดลาลกูรุดกาสเลพี่น้อง	มกราคม 2461	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
83 เกียปาซิงห์อาร์มาซิงห์	ตุลาคม 2460	ถ. พาหุรัตน์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
84 จำปาซิงบาเกตราม	พฤศจิกายน 2463	ถ. พาหุรัตน์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
85 ฮงฮั่วเฮง	มีนาคม 2464	อ. จักรวรรดิ	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
86 เบ้าพงแดง	มิถุนายน 2457	ทำนาริมโรงพักจักรวรรดิ	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
87 บูราซิงอินเตอร์ซิง	กันยายน 2460	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
88 เอ. เอช. ตาเย็บแบลลีแอนด์ ก่าปะนี	พฤษภาคม 2461	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
89 บ้วนหยงตั้ง	กรกฎาคม 2467	อ. สามแยก	จำหน่ายผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
90 ผู้เฮง	สิงหาคม 2460	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายผ้าและแพรต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
91 เยเกตซิงปะระตาปะซิง	เมษายน 2461	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายผ้าและแพรต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
92 กார่าซิงหาริซิง	เมษายน 2461	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายผ้าและแพรต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
93 เอ. อีสไทม์คาร์ปิมาร์กันแอนด์โก	มีนาคม 2467	อ. สาทร	จำหน่ายผ้าและแพรต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
94 คะยานจันคัตตริ	กันยายน 2466	สะพานหัน	จำหน่ายผ้าและแพรต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
95 เอ. เอน. ฐนิลา	พฤศจิกายน 2467	อ. พาหุรัด	จำหน่ายผ้าและเครื่องใช้ต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
96 กุลัฐชนอัครลาใบดาลจาวีล	กุมภาพันธ์ 2458	ถ. บำรุงเมือง	จำหน่ายเครื่องนุ่งห่มต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
97 ง่วนซังหลี่ซุ่ยกี	ธันวาคม 2457	ตลาดบางรัก	จำหน่ายเสื้อผ้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
98 มุนนาไคบีซามูมาริกัน	สิงหาคม 2460	ว. ราชวงษ์	จำหน่ายเพชรพลอย และแพร	หุ้นส่วนสามัญ
99 อี. โมฮาเม็คคาแซมซาอิมแอนด์ ก่าปะนี	มีนาคม 2462	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายเพชรพลอยต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
100 ชุ่นเซ็งหลี่	สิงหาคม 2459	ต. วัดเกาะ	จำหน่ายทองใบ	หุ้นส่วนสามัญ
101 ตั่งโต๊ะกั๊ง	พฤศจิกายน 2467	1: ตรอกโรงคราม	จำหน่ายทองใบ	หุ้นส่วนสามัญ
102 ตั่งโต๊ะกั๊ง	พฤศจิกายน 2467	2: ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายทองใบ	หุ้นส่วนสามัญ
103 กิมยูไถ่	พฤษภาคม 2465	ถ. บ้านหม้อ	จำหน่ายทองและเพชรพลอยต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
104 อี้ฮ้วหงวน	พฤศจิกายน 2459	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายทองคำ	หุ้นส่วนสามัญ
105 เอ. เอ. ฮูเซน	กรกฎาคม 2468	ถ. อนุวงศ์	จำหน่ายน้ำหอมและเครื่องเล่น	หุ้นส่วนสามัญ
106 ยงจีเซียง	สิงหาคม 2466	ถ. สำเพ็ง	ขายถ้วยชามต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
107 เอ. เอ. โดฟาโฟรส	มกราคม 2467	1: ถ. อนุวงศ์	จำหน่ายถ้วยชามและอื่นๆ	หุ้นส่วนสามัญ
108 เอ. เอ. โดฟาโฟรส	มกราคม 2467	2: ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายถ้วยชามและอื่นๆ	หุ้นส่วนสามัญ
109 นำหลี่ลั้ง	มิถุนายน 2465	ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายเครื่องเขียนต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
110 เอ. อาร์. ซาเลบายแอนด์ก่าปะนี	มกราคม 2459	1: ถ. ราชวงษ์	จำหน่ายเครื่องเขียนต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
111 เอ. อาร์. ซาเลบายแอนด์ก่าปะนี	มกราคม 2459	2: ถ. บำรุงเมือง	จำหน่ายเครื่องเขียนต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
112 เล่าเคียนเซ้น	กันยายน 2460	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายเครื่องเหล็ก ทองเหลือง เครื่องแก้วต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
113 เล่าไฟเซ้น	กันยายน 2460	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายเครื่องเหล็ก ทองเหลือง เครื่องแก้วต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
114 เขียนเฮงเตกกี	กันยายน 2460	ถ. สำเพ็ง	จำหน่ายเครื่องทองเหลืองและเหล็ก	หุ้นส่วนสามัญ
115 เซ็นตรัลมอเตอร์	กุมภาพันธ์ 2463	ถ. อัมฎางค์	การพาณิชย์ ในทางขนตรกรรม	บริษัทจำกัดสินใช้
116 บาโรเบราน์	กันยายน 2460	อ. พาหุรัด	การพาณิชย์ ในทางขนตรกรรม	บริษัทจำกัดสินใช้
117 สหะมิตร จำกัด	ตุลาคม 2468	ถ. เจริญกรุง	จำหน่ายน้ำมันเครื่องอะไหล่รถ	บริษัทจำกัดสินใช้
118 บ้านฮั่วเสง	ธันวาคม 2463	ต. ตลาดน้อย	จำหน่ายเครื่องกลไฟและโลหะธาตุ	บริษัทจำกัดสินใช้
119 ที่ดินถนนรองเมือง	มีนาคม 2456	บริษัทศิลาสยาม	หาประโยชน์เกี่ยวกับที่ดิน	บริษัทจำกัดสินใช้
120 แรนเคอรีเบอรามาการ	สิงหาคม 2458	ต. ดึกแดง ธนบุรี	ทำพาณิชย์กิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	บริษัทจำกัดสินใช้
121 ลำพูนแดนอินดิเก็ด	สิงหาคม 2467	ถ. เจริญกรุง	หากำไรจากที่ดินที่บริษัทรับซื้อหรือเช่า	บริษัทจำกัดสินใช้
122 ง่วนฮะเสง	กันยายน 2465	ถ. เจริญกรุง	ให้กู้ยืมเงิน	บริษัทจำกัดสินใช้
123 กูเบพันดาล	เมษายน 2461	อ. พาหุรัด	ให้กู้ยืมเงิน	หุ้นส่วนสามัญ
124 อั้งเหยียนไท่ ดี กำปะนี	กรกฎาคม 2463	ถ. สำเพ็ง	ให้กู้ยืมเงิน	หุ้นส่วนสามัญ
125 ซี. ไชแอมแลนดิงกำปะนี	มกราคม 2459	ถ. พาหุรัด	ให้กู้ยืมเงินและจำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
126 หมันยิดเงินจอง	กรกฎาคม 2459	ถ. ราชวงษ์	ให้กู้และรับฝากเงิน	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
127 กงเจียบกงซิงฮอ	พฤษภาคม 2459	อ. บางรัก	ให้กู้และรับฝากเงิน	หุ้นส่วนสามัญ
128 ก้วงฟูกออน	มีนาคม 2459	ถ. สำเพ็ง	รับฝากเงินส่งไปเมืองจีน	หุ้นส่วนสามัญ
129 บ้านเต็ง	กรกฎาคม 2461	ถ. เจริญกรุง	รับฝากเงินและจำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
130 ชุ่นฮกเสง	สิงหาคม 2469	ถ. ทรงวาด	จำหน่ายทองและรับแลกเปลี่ยนเงิน	หุ้นส่วนสามัญ
131 ดี. นิวบรอนเนอร์	พฤษภาคม 2464	ถ. สีพระยา	รับเป็นนายหน้า	บริษัทจำกัดสินใช้
132 เซ่งชุ่นหลี	มิถุนายน 2459	ถ. สำเพ็ง	โรงรับจำนำ	หุ้นส่วนสามัญ
133 ง่วนจูเสง	กันยายน 2457	ถ. จักรพงษ์	โรงรับจำนำ	หุ้นส่วนสามัญ
134 ปอชุ่นเสง	พฤษภาคม 2457	ถ. จักรพงษ์	โรงรับจำนำ	หุ้นส่วนสามัญ

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
<u>ธุรกิจทางด้านการบริการ</u>				
1 ภาพยนตร์พัฒนาการ	มิถุนายน 2459	ถ. เจริญกรุง	ธุรกิจมหรสพ	บริษัทจำกัดสินใช้
2 สยามภาพยนตร์บริษัท	กรกฎาคม 2462	ถ. เจริญกรุง	ธุรกิจมหรสพ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้
3 บางกอกฟิล์มส์ เอเยนซี่ กำปะณี	ตุลาคม 2463	อ. จักรวรรดิ	ทำการเกี่ยวกับภาพยนตร์ต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
4 บางกอกค็อก	พฤศจิกายน 2459	อ. บ้านทวาย	อู่และยันตกรรม	บริษัทจำกัดสินใช้
5 สิมทายหลง	กรกฎาคม 2468	อ. บางรักษ์	อู่และยันตกรรม	บริษัทจำกัดสินใช้
6 จุงจุงหวนอาฟูค	ตุลาคม 2459	อ. บางรักษ์	อู่ต่อเรือ	หุ้นส่วนสามัญ
7 ฮวดแสงเฮง	กรกฎาคม 2464	อ. สามเสน	ตั้งคานเรือและจำหน่ายเครื่องใช้ต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
8 สุพรรณพาณิชย์บริษัท	สิงหาคม 2455	ถ. อุณากรรณ	รับส่งคนโดยสารและจำหน่ายเครื่องยนต์	บริษัทจำกัดสินใช้
9 บางหลวง	ธันวาคม 2456	สะพานวัดบพิตรภิมุข	รับส่งคนโดยสารทางน้ำ	บริษัทจำกัดสินใช้
10 เรือยนต์จีนสยามตลาดพลู	ธันวาคม 2457	ต. ตลาดพลู ธนบุรี	รับส่งคนโดยสารทางน้ำ	บริษัทจำกัดสินใช้
11 เรือยนต์คลองรังสิต	สิงหาคม 2465	ถ. เจริญกรุง	รับส่งคนโดยสารและสินค้าตามลำคลอง	บริษัทจำกัดสินใช้
12 พาณิชย์นาวิสยาม	มีนาคม 2460	อ. บ้านทวาย	ทำการพาณิชย์ กิจทางเรือ	บริษัทจำกัดสินใช้
13 สะฮั่วหลี	กรกฎาคม 2458	ต. สามเสน	รับจ้างลากเรือด้วยเรือกลไฟ	หุ้นส่วนสามัญ
14 ย่งเฮงหลี	มิถุนายน 2460	อ. สามยอด	ให้เช่ารถลาก	หุ้นส่วนสามัญ
15 ไทยเขมม	ตุลาคม 2468	ถ. เพ็ญนคร	ตั้งโรงพิมพ์และจำหน่ายสินค้าต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
16 โรงพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์	สิงหาคม 2458	ต. บางรักษ์	จำหน่ายหนังสือพิมพ์	บริษัทจำกัดสินใช้
17 รมณีย์ไฮเตลหรือรมณีสถาน	กันยายน 2468	ถ. พระราม 6	ภัตตาคารจำหน่ายอาหารต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
18 ออน หวง	กรกฎาคม 2467	อ. บ้านทวาย	ทำการบริษัทสะอาด	บริษัทจำกัดสินใช้
19 ไทยประกอบกิจ	กรกฎาคม 2463	อ. พายุรัตน์	รับเหมาในการช่างต่างๆ	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก ง. (ต่อ)

นามบริษัท ห้างร้าน	วันจดทะเบียน	ที่ตั้งสำนักงาน	ลักษณะการดำเนินธุรกิจ	ประเภทจดทะเบียน
20 อุดมสรรพกิจ	กันยายน 2457	อ. บางกอกใหญ่ ธนบุรี	รับจ้างทำการก่อสร้างต่างๆ	หุ้นส่วนสามัญ
21 เลื่องหิ่	พฤษภาคม 2468	อ. บางรักษ์	มีโต๊ะ เก้าอี้ เตียงต่างๆ ให้เช่า	หุ้นส่วนสามัญ
22 ย่งย่วนพง	กันยายน 2458	ถ. เยาวราช	ที่พักคนเดินทางและรับฝากเงิน	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้

ที่มา: “บัญชีแสดง (2) บริษัทจำกัดสินใช้ (3) ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้ ซึ่งได้จดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม,” *จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์*, ฉบับที่ 19 (มกราคม 2468); “บัญชีที่ 4 หุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียนไว้ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม,” *จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์*, ฉบับที่ 20 (เมษายน 2469).

หมายเหตุ: ประเภทธุรกิจ (1) *บริษัทจำกัดสินใช้* เป็นการจดทะเบียนตามความในพ.ร.บ.เข้าหุ้นส่วนแลบริษัท ร.ศ. 130 ผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ (2) *ห้างหุ้นส่วนจำกัดสินใช้* เป็นการจดทะเบียนตามความในพ.ร.บ.เข้าหุ้นส่วนแลบริษัท ร.ศ. 130 ผู้เป็นหุ้นส่วนแบ่งออกเป็น 2 จำพวก จำพวกหนึ่งต้องรับผิดชอบใช้หนี้ของห้างโดยจำกัดแต่เพียงจำนวนทุนที่เข้าหุ้น อีกจำพวกหนึ่งต้องรับผิดชอบใช้หนี้ร่วมกันและต่างกัน โดยมีได้มีจำนวนจำกัด (3) *หุ้นส่วนสามัญ*

ภาคผนวก จ.

บัญชีธนบัตรปลอมที่มีผู้นำส่งกรมกองตระเวนและกรมธนบัตร
[คดีกรมหมื่นพงษาดิศรมหิปและนายเพ่ง (ศรี เสาวรักษ์) ปลอมธนบัตร, พุทธศักราช พ.ศ. 2446]

ชื่อ	ที่อยู่	ธนบัตรราคา		ชื่อผู้ใช้ต่อมา
		20	100	
<u>ธนาคาร ห้างร้าน การธุรกิจ</u>				
1	ชาเตอร์แบงก์	54	8	นายเพ่งฝากเงิน
2	ฮ่องกงเซียงไฮ้แบงก์		1	ยึดจากจีน โรงสีไฟ
3	ห้างแบคแมนกัปนี	1	3	จिनรูปพรรณสูง ๆ
4	จินเฮ่อฮี่เสง	ห้างกิมฮัวเสง	1	2
5	แขกมามาจิวารา	ห้างตึกขาว		1
6	จินซีเหียน	ร้านเย็บรองเท้า ด.ราชวงษ์	5	
7	นายซาลเฮน	โรงรถเช่า	1	
8	จินเบงจี	ร้านขายหมูสดานีรตไฟโคราช		2
9	เอ. คันเซน, เก. เองโกรา	ป่าเลดไฮเดล	1	
10	จินเซ่งหววน	โรงสีมหานาค	1	
11	เอน. อี. วาลิน		1	ได้จากแบงก์อื่น โฉงเงิน
12	นายยวบ	คนเก็บเงินพระคลังข้างที่	1	
<u>ภาคธุรกิจอื่น ๆ</u>				
1	อ้าแดงเพิ่ม			9
2	จินฮู้ อากรหวย	โรงจันทน์	10	1
3	จินเพง	เสมียนหวยหน้าวัดโมฬีโลก	1	
4	จินไต้	บ่อนบ้านขมิ้น	1	
5	นายอกรไซฮ้อ	บ่อนเล่งบวยเอีย		2
<u>หน่วยงานราชการและบุคคลในหน่วยงานราชการ</u>				
1	พระพิพิทลภักดิ์		1	เงินฝากในกรมตระเวน
2	หม่อมเจ้าพร้อม	กรมศุลกากร	4	
3	นายสง่า	กรมตรวจ	2	
4	พระรัชฎากร โทศล	กรมสรรพากรใน	2	จากผู้ใช้อากร
5	นายวิลเลียมซัน	กระทรวงพระคลัง	1	
<u>เอกชนอื่น ๆ</u>				
1	หลวงดำรงธรรมสาด		1	19
2	หลวงอภัยวานิช		4	2
3	อ้าแดงเฟื่อน			7
4	คิโมนลลี้			2
5	พระยามหามิวศ		35	7

ต่อหน้าถัดไป

ภาคผนวก จ. (ต่อ)

	ชื่อ	ที่อยู่	ธนบัตรราคา		ชื่อผู้ใช้ต่อมา
			20	100	
6	อآمدงเล็ก		19	23	นายเฟ่งถ่ายทีนา
7	พระจรรยาอุตถฤกษ์		9	11	นายเฟ่งชื่อคุ้มหู
8	อآمدงเปลี่ยน		26		เปลี่ยนเงินชื่อหม่อมเจ้าแจ็ก
9	อآمدงเพิ่ม	ตำหนักพระองค์เจ้าอรไทย	2		
10	อآمدงชม	เชิงสะพานหัน	1	2	
11	จินจิฮ้อฮ้วตึง	เชิงสะพานหัน	1		
12	จินกิมถ้าย	เชิงสะพานหัน	16		
13	จินชู	ถนนพายุรัตน์		1	
14	จินหลิม	ท่าเตียน	1		
15	จินเมียวฝั่ว	ตรอกศาลเจ้าเก่า	5	1	
16	จินเสง	ตลาดยอด	1		
17	นายทองดี	คลองผดุงกรุงเกษม		1	
18	นายชม	บ้านหัวลำโพง	1		
19	ขุนโลกพยากร		1		
20	หลวงอิทธิกรประกาศ		2		
21	พระขำจำเมือง			1	
22	มิสเตอร์ดีเอนา		1		
23	เอ. เก. ขาบักยี		1		
24	เอ. เอ็ม. ลักวาลา			1	
25	นายชิต		1		
26	นายหมี		1		
27	นายเปลี่ยน			1	
28	อآمدงเพื่อน			1	
29	อآمدงผิว		1		
30	อآمدงเพิ่ม		1		
31	จินไลจิตก้วน		1		
32	จินไชย			1	
33	จินยัง		1		
34	จินซ้าง		1		
35	จินเสง		1		
36	จินพงซง		1		
37	จินโฮเสง		1		
38	จินเทา		1		
39	จินเฮง		1		
รวมจำนวนธนบัตร			227	110	
รวมเป็นเงิน			4,540	11,000	= 15,540 บาท

ที่มา: หจข., ร. 5 ค. 11/8, บัญชีธนบัตรปลอมที่มีผู้นำส่งกรมกองตระเวนและกรมธนบัตร.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อและนามสกุล	นายจิรวัดน์ แสงทอง
วัน เดือน ปีเกิด	19 ธันวาคม 2519
สถานที่เกิด	สงขลา
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2542 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขาศึกษาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543